

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему: «Особливості розвитку споживчого кредитування в Україні (на
прикладі АТ «ОЩАДБАНК»)»

Виконала: студентка 4 курсу,
групи ФБС-41
спеціальності “Фінанси, банківська справа та
страхування”
Антощук Світлана Сергіївна

Керівник : к.е.н., доцент кафедри фінансів
Білий М.М.

Рецензент: к.е.н., доцент. кафедри
підприємництва, торгівлі та прикладної
економіки
Ціжма Ю.І.

Івано-Франківськ – 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	6
1.1. Економічна сутність, функції та класифікація споживчого кредиту	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення споживчого кредитування в Україні ...	15
1.3. Особливості механізму організації споживчого кредитування в банках	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	23
2.1. Сучасний стан та основні тенденції ринку споживчого кредитування в Україні	23
2.2. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності АТ «Ощадбанк»	30
2.3. Оцінка практики споживчого кредитування в АТ «ОЩАДБАНК»	37
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	46
3.1. Проблеми розвитку споживчого кредитування та шляхи їх вирішення (на прикладі АТ «Ощадбанк»)	46
3.2. Цифровізація як ключовий напрям удосконалення споживчого кредитування в АТ «ОЩАДБАНК».....	49
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Споживче кредитування є одним із найважливіших інструментів підтримки добробуту населення та стимулювання внутрішнього споживчого попиту в сучасній ринковій економіці. В умовах повномасштабного збройного вторгнення Росії в Україну ринок споживчого кредитування зазнав безпрецедентних потрясінь, однак водночас продемонстрував вражаючу стійкість і здатність до відновлення. За даними Національного банку України, загальний обсяг кредитів фізичним особам у банківській системі зріс у 2024 році на 39,3%, досягнувши 222,3 млрд. грн., а у 2025 році – до 297,3 млрд. грн. Це свідчить про те, що навіть в умовах воєнного стану споживче кредитування залишається важливим механізмом фінансового забезпечення потреб громадян.

Особливої актуальності набуває дослідження особливостей розвитку споживчого кредитування на прикладі АТ «Ощадбанк» – другого за розміром активів банку України з найрозгалуженішою мережею відділень, який поєднує роль системоутворюючої державної фінансової установи та активного учасника ринку споживчого кредитування. Банк є ключовим партнером держави у реалізації програми «єОселя», що забезпечує пільгове іпотечне кредитування для захисників України та пільгових категорій громадян, що надає дослідженню очевидного практичного значення.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження теоретичних засад, сучасного стану та перспектив розвитку споживчого кредитування в Україні на прикладі АТ «Ощадбанк», а також розробка практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) розкрити економічну сутність, функції та класифікацію споживчого кредиту;

- 2) дослідити нормативно-правове забезпечення споживчого кредитування в Україні;
- 3) охарактеризувати механізм організації споживчого кредитування в банках;
- 4) проаналізувати сучасний стан та тенденції ринку споживчого кредитування в Україні;
- 5) здійснити оцінку фінансово-економічних показників діяльності АТ «Ощадбанк»;
- 6) дослідити практику споживчого кредитування в АТ «Ощадбанк»;
- 7) виявити проблеми розвитку споживчого кредитування та запропонувати шляхи їх вирішення;
- 8) обґрунтувати напрями вдосконалення споживчого кредитування в АТ «Ощадбанк».

Об'єктом дослідження є фінансово-економічні відносини, що виникають у процесі здійснення споживчого кредитування в банківських установах України. Предмет дослідження – особливості організації та розвитку споживчого кредитування в АТ «Ощадбанк» в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України.

Методологічна база дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи наукового пізнання: системний аналіз і синтез – для розкриття економічної сутності споживчого кредитування; порівняльний аналіз – для зіставлення законодавства України та ЄС у сфері споживчого кредитування, а також порівняння показників різних банків; статистичний аналіз і графічний метод – для відображення динаміки та структури кредитного ринку; абстрактно-логічний метод – для узагальнення теоретичних підходів та формулювання авторського трактування понять. Методологічну основу роботи також складають положення Законів України «Про споживче кредитування», «Про банки і банківську діяльність», нормативно-правові акти Національного банку України.

Теоретичну основу роботи становлять праці вітчизняних учених у сфері банківської справи та споживчого кредитування таких, як О. Дзюблюк, О. Вовчак, М. Кужелєв, В. Сусіденко, А. Тарасенко та ін. [6; 9; 11-12; 23-24], а також зарубіжні дослідження у сфері регулювання кредитних ринків.

Інформаційно-аналітична база дослідження. Емпіричну основу роботи становлять: офіційна статистика Національного банку України; консолідована фінансова звітність АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 роки; аналітичні матеріали Центру економічних досліджень «Фінансовий пульс»; законодавчі та нормативно-правові акти України та Європейського Союзу у сфері споживчого кредитування; наукові публікації у фахових виданнях.

Науково-практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності банківських установ для вдосконалення кредитної політики у сфері споживчого кредитування, а також при розробці заходів державної підтримки ринку кредитування фізичних осіб в умовах воєнного і повоєнного відновлення. Теоретичні напрацювання та практичні рекомендації роботи можуть бути застосовані в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Банківська справа», «Фінанси», «Фінансовий ринок».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг основного тексту роботи становить 56 сторінок. У роботі містяться 18 таблиць, 11 рисунків. Список використаних джерел налічує 25 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

1.1. Економічна сутність, функції та класифікація споживчого кредиту

Споживче кредитування є одним із найбільш динамічних і соціально значущих сегментів банківського ринку, що безпосередньо впливає на рівень добробуту домогосподарств та стан національної економіки загалом. Розуміння його теоретичних засад є необхідною передумовою для ефективного аналізу практики кредитування, виявлення проблем та розробки обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення кредитної діяльності банківських установ.

Кредит як економічна категорія має тривалу історію наукового осмислення. Так, представники класичної школи в особі Адама Сміта та Давида Рікардо розглядали кредит як інструмент перерозподілу капіталу між різними сферами економіки, наголошуючи на принципі нейтральності грошей та їхній ролі виключно як посередника в обміні. Кейнсіанська теорія суттєво відійшла від цього погляду: Джон Кейнс та його послідовники вважали кредит важливим інструментом державного регулювання економіки, особливо в умовах криз, стверджуючи, що розширення кредитування може стимулювати сукупний попит та інвестиції, сприяючи подоланню рецесії [9]. В свою чергу, інституціональна теорія акцентувала увагу на ролі кредитних інститутів – банків і фінансових ринків – як ключових чинників економічного зростання та досліджувала вплив соціальних і культурних факторів на кредитні відносини. На сучасному етапі розвитку представники поведінкової та інформаційної шкіл економіки вивчають психологічні особливості прийняття позичальниками рішень та проблему асиметричної інформації між кредитором і позичальником.

У вітчизняній науковій літературі сформувалося кілька основних підходів до трактування поняття «споживчий кредит». Так, економічний підхід розглядає споживчий кредит як різновид кредиту, що характеризується цільовим призначенням (фінансування кінцевого споживання) та суб'єктним складом (фізичні особи як позичальники). В свою чергу, фінансовий підхід акцентує увагу на інструментальних аспектах: процентних ставках, строках, формах забезпечення та ризиках. Соціологічний підхід досліджує вплив споживчого кредитування на поведінку та спосіб життя домогосподарств. А юридичний підхід розглядає споживчий кредит як правову категорію, що регулюється відповідним законодавством [24].

Значний внесок у дослідження теоретичних аспектів споживчого кредитування внесли такі вітчизняні вчені, як О. Дзюблюк, В. Сусіденко, О. Вовчак, М. Кужелєв, А. Тарасенко та інші. Однак, незважаючи на значний інтерес науковців до цієї теми, у вітчизняному науковому просторі досі відсутня єдина уніфікована дефініція поняття «споживчий кредит», що зумовлює потребу у систематизації наявних підходів. Підсумок різних визначень, запропонованих провідними вченими та закріплених у нормативно-правових актах, наведено у табл. 1.1.

Узагальнення наведених визначень дозволяє виявити спільні ознаки, притаманні переважній більшості трактувань, а саме: суб'єктний склад (позичальник – фізична особа), цільове призначення (особисте, сімейне споживання, не пов'язане з підприємницькою діяльністю), а також базові принципи кредитних відносин – платність, строковість, повернення та забезпечення. Водночас у частині визначень акцентується особливості валютної форми отримання такого кредиту - лише в національній грошовій одиниці, що відповідає вітчизняному законодавству, але суттєво обмежує узагальненість поняття.

На підставі проведеного аналізу пропонується авторське трактування поняття споживчого кредиту як форми фінансово-економічних відносин між банком або іншою фінансовою установою (кредитором) і фізичною особою

(позичальником), що виникають з приводу надання останньому позичкового капіталу на умовах строковості, платності, повернення та цільового або нецільового характеру для задоволення особистих, сімейних або домашніх потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності.

Таблиця 1.1

Наукові та нормативні підходи до визначення поняття «споживчий кредит»

Автор / джерело	Трактування поняття «споживчий кредит»
Сусіденко В. Т.	Кошти, які надаються комерційним банком громадянам України під процент у тимчасове користування на умовах забезпечення, повернення, строковості, платності та цільової спрямованості [23].
Мочерний С. В.	Кредит, що надається лише в національній грошовій одиниці фізичним особам-резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і повертається в розстрочку, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору [13].
Вовчак О. Д., Антонюк О. І.	Кредит, що надається фізичним особам для задоволення їхніх особистих потреб: придбання товарів тривалого користування, ремонт житла, оплата навчання, медичних послуг тощо [6].
Цветков А.	Вид фінансових відносин між кредитором та позичальником з приводу надання позики в національній грошовій одиниці на придбання споживчих товарів тривалого користування або на фінансування споживчих потреб позичальника на умовах строковості, платності, забезпеченості, цільового використання та повернення [25].
Тарасенко А. В., Пентелейчук М. Г.	Фінансові відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу надання грошових коштів або інших матеріальних цінностей для задоволення особистих, сімейних, домашніх та інших подібних потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності [24].
Кужелев М. О., Нечипоренко А. В.	Фінансовий інструмент, що дозволяє фізичним особам отримувати товари та послуги з відстрочкою платежу, сприяючи підвищенню купівельної спроможності та стимулюванню економічного зростання [11-12].
Закон України «Про споживче кредитування»	Грошові кошти, що надаються споживачеві на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [21].

Джерело: систематизовано автором.

Таке визначення синтезує економічний і правовий підходи, відображає двосторонній характер кредитних відносин і не обмежує валютну форму надання кредиту, що є важливим в умовах євроінтеграційних процесів України.

Слід зауважити, що в основі правильного трактування економічної сутності споживчого кредитування є також розуміння об'єкту, суб'єктів та притаманних даному виду кредитування характерних ознак. Так, суб'єктами споживчого кредитування є кредитор та позичальник, а об'єктом споживчого кредитування є ціль кредиту (рис. 1.1).

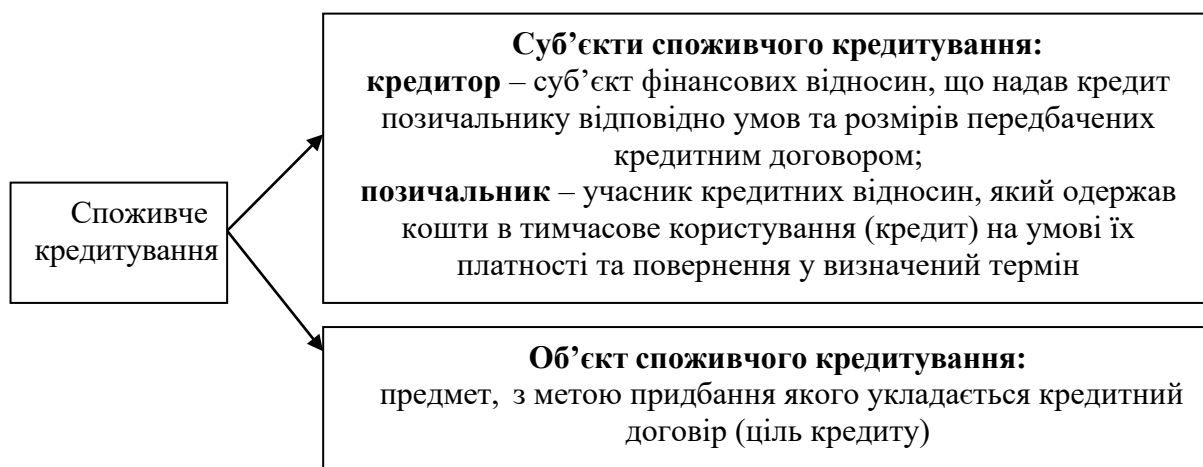

Рис. 1.1. Об'єкт та суб'єкти та споживчого кредитування

Джерело: побудовано за [1, с.88].

Також споживче кредитування має низку специфічних рис, що впливають із особливостей сфери побутового споживання населення (рис. 1.2).

Крім того, теоретичне розуміння економічної сутності споживчого кредитування передбачає також аналіз його функцій у системі економічних відносин. Зокрема, науковці виокремлюють такі основні функції споживчого кредиту [6; 9]:

1) *Стимулювальна (дистрибутивна) функція* – полягає у підвищенні сукупного платоспроможного попиту домогосподарств на товари та послуги, що стимулює виробництво, прискорює реалізацію продукції та забезпечує формування доходів державного бюджету. З точки зору макроекономіки, саме

розширення споживчого кредитування є одним із ключових драйверів внутрішнього попиту.

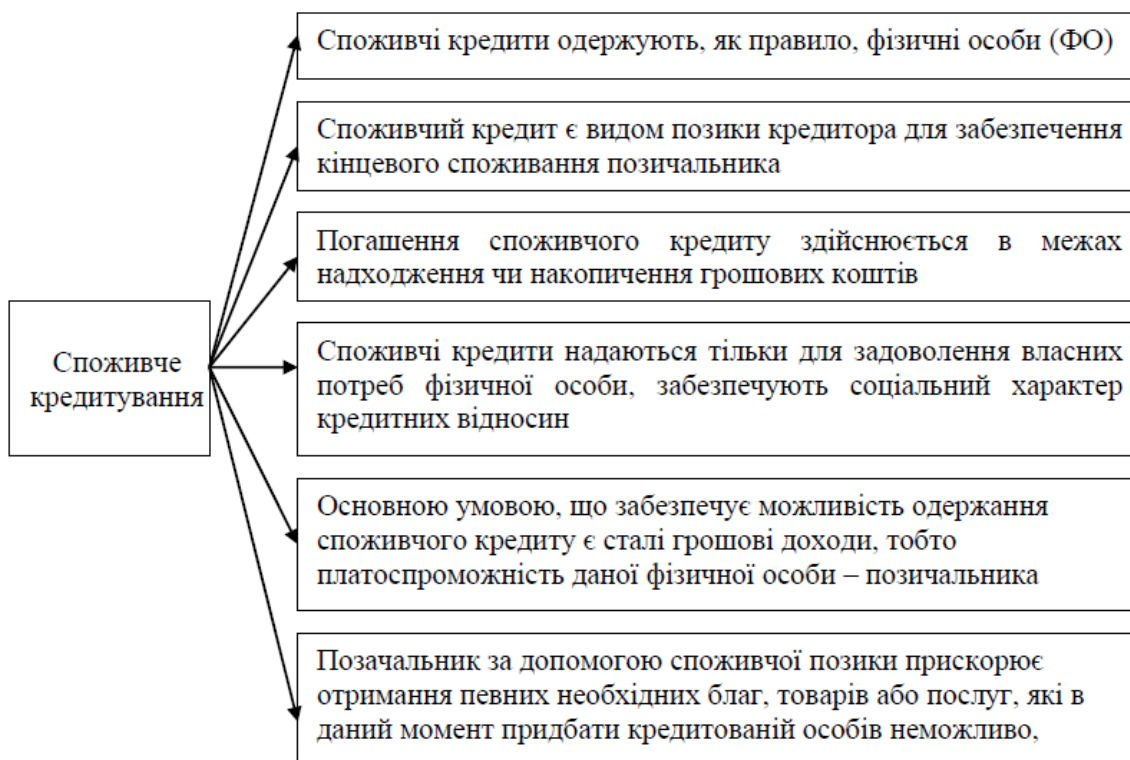

Рис. 1.2. Специфічні риси споживчого кредитування

Джерело: побудовано за [7].

2) *Перерозподільна функція* – через механізм кредитування тимчасово вільні грошові кошти перерозподіляються від суб'єктів господарювання, що мають надлишок ресурсів, до домогосподарств, які зазнають дефіциту поточних коштів для задоволення споживчих потреб.

3) *Контрольна функція* – у процесі кредитних відносин банки здійснюють систематичний контроль за фінансовим станом позичальника, його платоспроможністю та цільовим використанням коштів, що формує дисципліну запозичень та сприяє відповідальній фінансовій поведінці.

4) *Соціальна функція* – споживче кредитування забезпечує широким верствам населення доступ до якісних товарів і послуг (техніки, транспортних засобів, медичних та освітніх послуг), які вони не могли б придбати виключно за рахунок поточних доходів, тим самим підвищуючи стандарти якості життя.

Різноманітність споживчих потреб та умов кредитування обумовили появу широкого спектру окремих видів споживчих кредитів. Їхня систематизація за класифікаційними ознаками є важливим інструментом для аналізу кредитного ринку та розробки кредитної політики банків (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація споживчих кредитів за основними ознаками

Класифікаційна ознака	Вид кредиту	Характеристика
За цільовим призначенням	Цільові / нецільові	Цільові – на придбання конкретного товару або послуги (автокредит, іпотека, освітній кредит); нецільові – можуть витрачатися на будь-які потреби позичальника.
За строком кредитування	Короткострокові / середньострокові / довгострокові	До 1 року; від 1 до 5 років; понад 5 років.
За видом забезпечення	Забезпечені / незабезпечені	Забезпечені – надаються під заставу майна; незабезпечені – видаються виключно на основі оцінки платоспроможності.
За способом отримання	Готівкові / безготівкові	Готівкові – кошти видаються через касу або перераховуються на картку; безготівкові – перерахування безпосередньо продавцю товару/послуги.
За способом погашення	Ануїтетні / диференційовані	Ануїтетні – щомісячні платежі рівні; диференційовані – платежі зменшуються зі зниженням суми основного боргу.
За видом кредитора	Банківські / небанківські	Банківські – надаються банківськими установами; небанківські – від мікрофінансових організацій, ломбардів, кредитних спілок.
За суб'єктом складом позичальника	Індивідуальні / сімейні	Оформлюються на одну особу або спільно членами сім'ї (наприклад, при іпотечному кредитуванні).

Джерело: систематизовано автором на основі [6; 9].

Наведена класифікація охоплює основні підходи до систематизації споживчих кредитів, проте в науковій літературі тривають дискусії щодо включення певних видів кредитів (зокрема, іпотечних та автокредитів) до категорії споживчих. Частина авторів відносить іпотечні кредити до окремого

сегменту – житлового кредитування, виокремлюючи їх зі споживчого. Проте банківська статистика НБУ та більшість нормативно-правових документів в нашій країні щодо банківської діяльності та кредитування відносять обидва згадані види кредитів до роздрібного кредитного портфеля банків чи інших фінансово-кредитних установ. Водночас, в наглядовій своїй наглядовій статистиці Національний банк України чітко їх розмежовує.

Так, за методологією НБУ, зокрема, згідно з Положенням № 351, яке регламентує визначення банками розміру кредитного ризику, іпотечні та споживчі кредити розмежовуються дуже чітко [19]. Більше того, Національний банк України розглядає їх не просто як різні банківські продукти, а як окремі сегменти кредитування фізичних осіб з різним рівнем ризиковості, підходами до оцінки позичальника та вимогами до їх забезпеченості.

З точки зору НБУ, ці два види роздрібного кредитування мають принципово різну природу формування резервів:

1. *Споживчі кредити* мають високу статистичну ймовірність дефолту (PD — *Probability of Default*), але оскільки вони невеликі та диверсифіковані у портфелі, банк регулює свій ризик від таких кредитів за рахунок вищої відсоткової ставки та швидкого списання непрацюючих позик.

2. *Іпотечні кредити*, навпаки, характеризуються низькою ймовірністю дефолту, адже позичальники тримаються за своє житло до останнього. Навіть якщо дефолт стається, рівень збитків у разі дефолту (LGD — *Loss Given Default*) для банку є значно нижчим, оскільки банк може реалізувати заставну нерухомість для покриття боргу.

Отже, методологія НБУ змушує банки зважувати незабезпечені споживчі кредити з набагато вищим коефіцієнтом ризику, що безпосередньо впливає на норматив достатності регулятивного капіталу банку.

Більш детально основні методологічні відмінності між споживчими та іпотечними кредитами наведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Ключові відмінності між споживчими та іпотечними кредитами (згідно методології НБУ)

Критерій порівняння	Іпотечні кредити (за методологією НБУ)	Споживчі кредити (за методологією НБУ)
Цільове призначення	Фінансування купівлі, будівництва чи реконструкції нерухомості (житлової або комерційної)	Задоволення особистих потреб (купівля техніки, авто, ремонт, навчання, поточні витрати, овердрафти по картках)
Предмет застави (Забезпечення)	Обов'язкова наявність твердої застави — саме тієї нерухомості, що купується або вже є у власності. Обтяження офіційно реєструється в державному реєстрі	Можуть бути незабезпеченими (бланковими) або забезпечуватися рухомим майном (наприклад, авто у автокредитуванні) чи поручительством
Оцінка кредитного ризику	Розраховується з урахуванням вартості застави. НБУ дозволяє суттєво зменшувати розмір кредитного ризику на ринкову вартість житлової іпотеки із застосуванням спеціального коефіцієнта (дисконту)	Оцінюється переважно на портфельній основі. Оскільки застави часто немає або вона є низьколіквідною, коефіцієнти ризику для таких кредитів у рази вищі
Коефіцієнт LTV (Loan-to-Value)	Один із ключових нормативних показників НБУ для іпотеки. Це співвідношення суми кредиту до вартості застави (наприклад, не більше 75-80%)	Для класичних незабезпечених споживчих позик показник LTV не застосовується взагалі
Строковість та обсяги	Великі суми на тривалий строк (зазвичай від 5 до 20-30 років). За класифікацією НБУ — довгострокові активи	Відносно невеликі суми на короткий або середній строк (від кількох місяців до 3-5 років)

Джерело: систематизовано автором на основі [19].

Підсумовуючи дослідження економічної сутності споживчого кредитування зазначимо, що ключовими принципами, що визначають природу споживчого кредиту незалежно від його виду, є: поворотність (обов'язок повернути отримані кошти у визначений строк); платність (сплата відсотків та комісій за користування позиченими коштами); строковість (чітко визначений термін кредитування); цільова або нецільова спрямованість; забезпеченість або незабезпеченість кредитних зобов'язань заставою або іншим видом гарантій [6]. Ці принципи, у поєднанні з функціями та класифікаційними ознаками, утворюють теоретичну основу механізму споживчого кредитування в сучасних умовах.

1.2. Нормативно-правове забезпечення споживчого кредитування в Україні

Ефективне функціонування ринку споживчого кредитування неможливе без розвиненої законодавчо-нормативної бази, що регулює відносини між кредиторами та позичальниками, забезпечує захист прав споживачів і визначає повноваження регуляторних органів. В Україні ця база формувалася поетапно і включає ієрархічну систему нормативно-правових актів різного рівня.

Конституційну основу регулювання кредитних відносин становлять норми Конституції України, що гарантують захист права власності, свободу підприємницької діяльності та верховенство права. В свою чергу, Цивільний кодекс України регулює загальні засади кредитних зобов'язань: ст. 1054 визначає поняття кредитного договору, а ст. 1055 встановлює обов'язковість його письмової форми під загрозою нікчемності.

Проте, центральне місце в регулюванні споживчого кредитування в нашій державі посідає Закон України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 р. № 1734-VIII (із подальшими змінами), який є спеціальним законодавчим актом, спрямованим на гармонізацію вітчизняного законодавства з нормами Директиви ЄС 2008/48/ЄС про кредитні угоди для споживачів [21]. Закон визначає правовий статус учасників кредитних відносин, встановлює обов'язкові умови договору, регулює порядок розкриття інформації про реальну вартість кредиту, передбачає право позичальника на дострокове погашення та механізми захисту від недобросовісних практик кредиторів.

Важливим елементом правового захисту є статті 19 даного Закону, яка встановлює більш лояльну для позичальника черговість погашення вимог при недостатності платежу: спочатку погашаються прострочені основна сума кредиту та відсотки, потім поточні платежі, і лише в останню чергу – неустойка та інші санкції. Стаття 21 обмежує сукупну суму неустойки половиною від

суми отриманого кредиту, а розмір пені – не більше подвійної облікової ставки НБУ та не більше 15 % простроченого платежу [21].

Окрім спеціального закону, правовідносини у сфері споживчого кредитування регулюються Законом України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III [18], який визначає засади банківської діяльності та поняття банківського кредиту; Законом України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021 р. № 1953-IX [22], що встановлює статус небанківських фінансових установ та Законом України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. № 1591-IX [20], який регулює використання платіжних інструментів, зокрема кредитних карток.

На рівні підзаконних актів ключову роль відіграють нормативні акти Національного банку України, який відповідно до статті 5 Закону «Про споживче кредитування» є головним регулятором у цій сфері. НБУ встановлює вимоги до порядку розрахунку та оприлюднення реальної річної процентної ставки (далі - РВПС), нормативи кредитного ризику та резервування, правила ліцензування кредитних установ, вимоги до взаємодії кредиторів і позичальників при врегулюванні простроченої заборгованості.

Порівняльний в межах дослідження аналіз норм українського законодавства та норм ЄС виявив як суттєві досягнення у гармонізації, так і певні прогалини у правовому регулюванні (табл. 1.4).

Як свідчить табл. 1.3, вітчизняне законодавство у сфері споживчого кредитування в цілому відповідає ключовим вимогам Директиви ЄС 2008/48/ЄС [10]. Однак дослідники виявляють низку прогалин, що потребують усунення. По-перше, відсутність чіткого поняття «споживчий кредит» у новій редакції Закону «Про захист прав споживачів» зумовлює суперечності у правозастосовній практиці. По-друге, у вітчизняній системі регулювання порівняно з ЄС менш розвиненим залишається інститут позасудового врегулювання спорів між кредиторами та позичальниками. Зокрема, посада фінансового омбудсмена ще не набула у системі вітчизняного права тих

повноважень і рівня довіри, що притаманні аналогічним інституціям у країнах ЄС [25].

Таблиця 1.4

Порівняльний аналіз правового регулювання споживчого кредитування в Україні та ЄС

Аспект регулювання	Директива Д4 2008/48/Д4С	Законодавство України
Визначення споживчого кредиту	Угода, за якою кредитор надає або обіцяє надати споживачеві кредит у формі відстрочки платежу, позики або іншого подібного фінансового інструменту.	Закон України «Про споживче кредитування»: грошові кошти, що надаються споживачеві на придбання товарів/послуг для задоволення особистих потреб, не пов'язаних із підприємницькою діяльністю.
Обов'язкові вимоги до договору	Ст. 10 Директиви: письмова форма; вид кредиту; строк; загальна сума; річна відсоткова ставка; графік платежів та ін.	Ст. 12 Закону: тип кредиту; строк; загальна сума; процентна ставка та реальна річна відсоткова ставка; графік платежів; відповідальність сторін.
Реальна річна відсоткова ставка (РВПС)	Обов'язкове розкриття для споживача; уніфікований метод розрахунку.	Закріплено поняття РВПС; НБУ встановлює порядок розрахунку та оприлюднення.
Право дострокового погашення	Ст. 16: споживач має право в будь-який час достроково погасити кредит повністю або частково.	Ст. 16 Закону: аналогічне право; договором може передбачатися повідомлення кредитора.
Обмеження відповідальності позичальника	Передбачено пропорційну компенсацію кредитору при достроковому погашенні.	Ст. 21 Закону: неустойка не може перевищувати 50 % від суми кредиту; пеня – не більше подвійної облікової ставки НБУ та не більше 15 % простроченого платежу.
Регулятор	Компетентні органи держав-членів (наприклад, FCA у Великобританії, BaFin у Німеччині).	Ст. 5 Закону: державне регулювання та нагляд – Національний банк України.

Джерело: складено автором на основі [10; 18-22].

По-третє, незважаючи на вимогу законодавства щодо обов'язкового оприлюднення реальної річної відсоткової ставки, на практиці частина кредиторів – особливо небанківських фінансових установ, що надають мікрокредити, – вдається до способів маскування реальної вартості кредиту

шляхом включення до договорів різноманітних комісій, що формально не входять до РВПС. Це знижує прозорість ринку та ускладнює порівняння кредитних пропозицій.

Воєнний стан, введений в Україні у лютому 2022 р., вніс суттєві корективи у правовий режим споживчого кредитування в нашій країні. Верховна Рада України прийняла ряд законодавчих актів, що стосуються реструктуризації кредитної заборгованості для осіб, залучених до виконання військового обов'язку, а також мораторії на окремі способи стягнення боргів. НБУ запровадив тимчасові заходи з підтримки ліквідності банківської системи та пом'якшення регуляторних вимог у кризових умовах [24].

Таким чином, нормативно-правова база споживчого кредитування в Україні є достатньо розвиненою і в цілому відповідає стандартам ЄС, проте потребує подальшого вдосконалення в частині: усунення суперечностей між окремими законодавчими актами; посилення контролю за виконанням вимог щодо розкриття реальної вартості кредиту; розвитку інституту фінансового омбудсмена; адаптації регуляторних норм до умов надзвичайних ситуацій. Системне вирішення цих завдань сприятиме підвищенню довіри населення до кредитного ринку та його стійкому розвитку.

1.3. Особливості механізму організації споживчого кредитування в банках

Організація процесу споживчого кредитування в банках являє собою складний механізм, що охоплює сукупність взаємопов'язаних процедур, методів, інструментів та управлінських рішень, спрямованих на ефективну реалізацію кредитних операцій із дотриманням принципів платності, строковості та повернення кредитів. Вивчення цього механізму є необхідною передумовою для розуміння специфіки особливостей розвитку споживчого кредитування в нашій країні на прикладі діяльності конкретних банківських установ.

Процес споживчого кредитування в банку традиційно поділяється на кілька взаємопов'язаних етапів, що утворюють замкнутий кредитний цикл (табл. 1.5). Центральним елементом механізму споживчого кредитування є оцінка кредитоспроможності позичальника – ключова процедура, від якої залежить як якість кредитного портфеля банку, так і рівень кредитного ризику. В банківській практиці застосовується декілька основних методів оцінки кредитоспроможності фізичних осіб.

Таблиця 1.5

Етапи організації процесу споживчого кредитування в банку

Назва етапу	Зміст і ключові дії
Подання кредитної заявки	Позичальник звертається до банку (особисто, онлайн або через посередника) та надає необхідний пакет документів: паспорт, довідка про доходи, заява-анкета.
Оцінка кредитоспроможності	Банк аналізує платоспроможність позичальника: перевіряє кредитну історію (БКИ), розраховує показник боргового навантаження (DTI), застосовує скорингову модель.
Прийняття кредитного рішення	Кредитний комітет або автоматизована система виносить рішення: схвалення, відмова або вимога додаткових документів / забезпечення.
Укладання кредитного договору	Підписання договору з обов'язковим зазначенням усіх умов відповідно до ст.12 Закону «Про споживче кредитування»; отримання коштів позичальником.
Обслуговування кредиту	Моніторинг своєчасності платежів, контроль фінансового стану позичальника, робота з простроченою заборгованістю.
Погашення та закриття	Повне погашення суми основного боргу та процентів відповідно до графіку; закриття кредитного рахунку; оновлення кредитної історії позичальника.

Джерело: складено автором на основі [8-9; 18].

Так, метод аналізу фінансового стану позичальника передбачає вивчення рівня та стабільності його доходів і витрат. Ключовим показником в межах цього методу є коефіцієнт боргового навантаження позичальника (Debt-to-Income ratio, DTI), який розраховується як відношення щомісячних зобов'язань позичальника (включно з новим кредитом) до його чистого щомісячного

доходу. Більшість вітчизняних банків встановлює граничний рівень DTI на рівні 40–50 %, хоча в умовах воєнного стану ці вимоги суттєво посилилися.

Проте найбільш поширеним у сучасній практиці споживчого кредитування є метод кредитного скорингу. Скорингова модель – це статистичний інструмент, який на основі аналізу характеристик позичальника (соціодемографічних, фінансових, поведінкових) розраховує числовий показник (кредитний бал), який відображає ймовірність належного виконання позичальником зобов'язань за кредитом. В цілому вважається, що скорингові моделі значно прискорюють прийняття кредитних рішень та дозволяють стандартизувати процес оцінки на практиці.

Розрізняють декілька видів скорингових моделей: *application scoring* (оцінка під час подачі заявки), *behavioral scoring* (оцінка поведінки діючих позичальників) та *collection scoring* (оцінка ймовірності повернення простроченого боргу). У класичних моделях скорингу враховуються такі характеристики, як кредитна історія, вік та освіта позичальника, стабільність зайнятості, рівень і джерела доходу, наявність та вид застави. Водночас сучасні підходи, засновані на технологіях великих даних (*Big Data*) та машинного навчання, дозволяють суттєво розширити коло факторів, включаючи дані з мобільних пристроїв, соціальних мереж та транзакційну активність клієнта.

Важливим елементом системи оцінки кредитного ризику є інститут бюро кредитних історій (далі - БКІ). В Україні функціонують кілька БКІ, до яких банки направляють запити перед прийняттям кредитного рішення. Наявність позитивної кредитної історії суттєво підвищує шанси на схвалення кредиту та отримання більш вигідних умов, тоді як негативні записи (прострочення, дефолти) є підставою для відмови або підвищення процентної ставки [9].

Значне теоретичне та практичне значення в межах дослідження особливостей розвитку споживчого кредитування Україні має вивчення зарубіжного досвіду організації споживчого кредитування, передусім у розвинених країнах ЄС та США, де ринок споживчого кредиту функціонує в умовах розвиненої правової та інфраструктурної бази.

Так, у США ринок споживчого кредитування є одним із найбільш розвинених у світі. Його ключовими особливостями є: широке використання кредитних карток як основного інструменту споживчого кредитування; розвинена система кредитних рейтингів (FICO Score); потужна інфраструктура кредитних бюро (Equifax, Experian, TransUnion); розгалужена регуляторна система, що включає Consumer Financial Protection Bureau (CFPB) – спеціальний федеральний регулятор у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг.

В свою чергу, досвід країн ЄС демонструє ефективність уніфікованого підходу до регулювання ринку споживчого кредитування на основі Директиви 2008/48/ЄС [10], що суттєво спрощує транскордонне кредитування і підвищує рівень захисту споживачів. У Великобританії Управління фінансового регулювання та нагляду (FCA) запровадило жорсткі вимоги до відповідальності кредиторів при видачі споживчих кредитів, включаючи принцип «відповідального кредитування» (responsible lending), що зобов'язує банки переконатися у доступності умов кредиту для конкретного позичальника. У Польщі та Чехії ринок споживчого кредитування активно розвивається завдяки поширенню онлайн-платформ і поєднанню банківського та небанківського кредитування. Польський досвід у сфері запровадження максимальної ставки вартості кредиту та регулювання ринку мікрокредитування є корисним орієнтиром для України.

Серед найбільш перспективних тенденцій у сфері організації споживчого кредитування, що можуть бути адаптовані для вітчизняної практики, виокремлюють: інтеграцію технологій штучного інтелекту та машинного навчання у скорингові системи; - розвиток «відкритого банкінгу» (Open Banking), що дозволяє банкам отримувати доступ до фінансових даних клієнтів з інших установ за їхньою згодою; впровадження цифрових кредитних каналів та автоматизованих систем прийняття кредитних рішень; розвиток embedded finance – вбудованих фінансових послуг у нефінансові платформи (маркетплейси, застосунки ритейлерів тощо).

За результатами проведеного аналізу зарубіжного досвіду виокремлено ключові принципи ефективної організації споживчого кредитування (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Принципи організації ефективного ринку споживчого кредитування

Назва принципу	Сутність та практична реалізація
Прозорість умов кредитування	Забезпечення повної інформативності для клієнта. Обов'язкове та чесне розкриття Реальної річної процентної ставки (РВПС), а також усіх супутніх комісій, платежів та додаткових витрат до моменту підписання договору.
Відповідальне кредитування	Запобігання надмірній закредитованості населення. Фінансові установи зобов'язані проводити ретельну та об'єктивну оцінку платоспроможності кожного позичальника, аналізуючи його доходи, витрати та фінансову поведінку.
Розвинена інфраструктура кредитних бюро	Організація системного обміну якісними кредитними даними між усіма фінансовими установами. Це дозволяє точно оцінювати кредитні ризики, бачити актуальну кредитну історію клієнта та знижувати рівень проблемної заборгованості.

Джерело: складено автором самостійно

Реалізація цих принципів в Україні є важливим орієнтиром для розвитку вітчизняного ринку споживчого кредитування загалом та вдосконалення кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» зокрема. Теоретичні засади, систематизовані у цьому розділі, слугуватимуть підґрунтям для аналізу практичних аспектів споживчого кредитування, що здійснюватиметься в наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ РИНКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Сучасний стан та основні тенденції ринку споживчого кредитування в Україні

Ринок споживчого кредитування в Україні протягом останнього десятиліття пройшов кілька принципово різних фаз розвитку, зумовлених як внутрішньоекономічними чинниками, так і зовнішніми потрясіннями – пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням Росії, що розпочалося 24 лютого 2022 року. Розуміння цих фаз є необхідним для об'єктивного аналізу поточного стану та виявлення ключових тенденцій, що формуватимуть ринок у найближчі роки.

Докризовий (довоєнний) стан ринку характеризувався стійким зростанням обсягів роздрібного кредитування. За даними Національного банку України, у 2021 році портфель кредитів фізичним особам у банківській системі зростав темпами, що перевищували 20% у річному вимірі, насамперед за рахунок споживчих кредитів, автокредитів та поступового відновлення іпотечного сегменту [16]. Зниження облікової ставки НБУ протягом 2020–2021 років, підвищення реальних доходів населення після пандемічного спаду, а також активний розвиток цифрових каналів кредитування забезпечували ці результати. Структура ринку в довоєнний період визначалася переважанням незабезпечених споживчих позик – кеш-кредитів, карткових лімітів і POS-кредитування.

Рівень непрацюючих кредитів (NPL) фізичних осіб на початок 2022 року становив 16,86%, що відображало успішну роботу банківської системи з очищення балансів від проблемних активів [2]. Разом із тим іпотечне кредитування залишалося порівняно малим сегментом з огляду на традиційно

високі ставки та суворі вимоги до позичальників [24]. Відношення кредитного портфеля фізичних осіб до ВВП в Україні помітно відставало від аналогічних показників сусідніх країн Східної Європи, що свідчить про значний потенціал ринку.

Водночас, повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році кардинально змінило ситуацію на ринку споживчого кредитування. За підсумками 2022 року обсяг портфеля споживчих кредитів скоротився на 9,89% порівняно з 2021 роком [2]. Фактична зупинка кредитування населення у першому кварталі 2022 року, переміщення мільйонів громадян, знищення інфраструктури та невизначеність макроекономічних перспектив суттєво знизили як попит на кредити, так і готовність банків їх надавати. НБУ оперативно запровадив низку заходів пом'якшення: знижено вимоги до формування резервів, надано банкам надзвичайну ліквідність, введено мораторій на окремі виконавчі провадження [16]. Більше того, з метою стримування інфляції у червні 2022 року облікова ставка НБУ була підвищена з 10% до 25%, що призвело до різкого зростання вартості кредитних ресурсів в усіх секторах економіки нашої країни.

Разом із тим банківська система України продемонструвала вражаючу стійкість. Запуск державної програми «ЄОселя» в жовтні 2022 року сформував новий якірний іпотечний продукт із субсидованою ставкою 3–7% для пільгових категорій населення [16]. Окремі банки – передусім державні – вже з третього кварталу 2022 року почали поступово відновлювати кредитування фізичних осіб у відносно захищених регіонах України.

У 2023–2024 роках ринок споживчого кредитування в Україні демонстрував стійке відновлення. За даними НБУ, на початок 2025 року загальний обсяг кредитів фізичним особам у банківській системі (включно з кредитами ФОП) дорівнював 222,3 млрд. грн.. За 2024 рік цей показник збільшився на 62,7 млрд. грн., або на 39,3%, а обсяг непрацюючих кредитів рекордно зменшився на 10,9 млрд. грн. [5]. У 2025 році ця тенденція збереглася: банківський сектор України отримав рекордний прибуток – 126,75 млрд. грн. після оподаткування, нормативи ліквідності втричі перевищували мінімальні

вимоги, а ринок роздрібного кредитування продовжував зростати [17]. Облікова ставка НБУ протягом 2025 року утримувалась на рівні 15,5%, забезпечуючи привабливість гривневих активів та помірну вартість кредитних ресурсів. Більш наочно динаміку ключових показників ринку кредитування фізичних осіб за 2021–2025 роки наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка ринку кредитування фізичних осіб в Україні у 2021–2025 роках

Показник	2021	2022	2023	2024	2025
Обсяг кредитного портфеля фіз. Осіб (млрд. грн.)	200,2	134,3	159,6	222,3	297,3
Темп приросту портфеля, %	-	-32,9	18,8	39,3	33,7
Частка споживчих кредитів у портфелі, %	77,4	80,4	78,7	77,0	76,0
Частка іпотечних кредитів у портфелі, %	11,2	9,6	11,2	12,7	12,7
Частка NPL фізичних осіб у портфелі, %	16,9	30,4	23,5	15,5	10,8

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [15].

Поряд з цим, структура ринку кредитування фізичних осіб станом на початок 2026 року характеризується домінуванням споживчих кредитів: їх питома вага становить 76,0% від загального портфеля. На другому місці – іпотечні кредити (12,70%), на третьому – кредити ФОП (5,98%), тоді як автокредити складали лише 4,79% [2]. Порівняно з довоєнним рівнем частка автокредитів скоротилася на 2,78 в.п., тоді як частка іпотеки зросла на 1,48 в.п., що свідчить про ефект державних іпотечних програм.

Отже, ключовим драйвером сукупного зростання ринку кредитування фізичних осіб в Україні в останні роки є саме споживчі кредити. Так, за даними наглядової статистики НБУ в загальному обсяг споживчих кредитів за період 2020-2025 років зріс більш як на 75% і становив на початок 2026 року 277,65 млрд. грн. (рис. 2.1).

Якість кредитного портфеля фізичних осіб суттєво покращилася у 2025 році до максимально низького рівня за останні роки. Так, частка непрацюючих

кредитів у портфелі фізичних осіб становила на початок 2026 року 15,49%, тобто скоротилася за рік на 4,7 в.п. За попередніми оцінками, у 2026 році ця тенденція продовжується, оскільки банківський сектор загалом активно списує проблемні активи та нарощує якісний новий портфель. Дані АТ «Ощадбанк» підтверджують: станом на 31.12.2025 частка NPL у загальному портфелі банку знизилася до 9% проти 13% роком раніше, скоротившись на 12,1 в.п. [17].

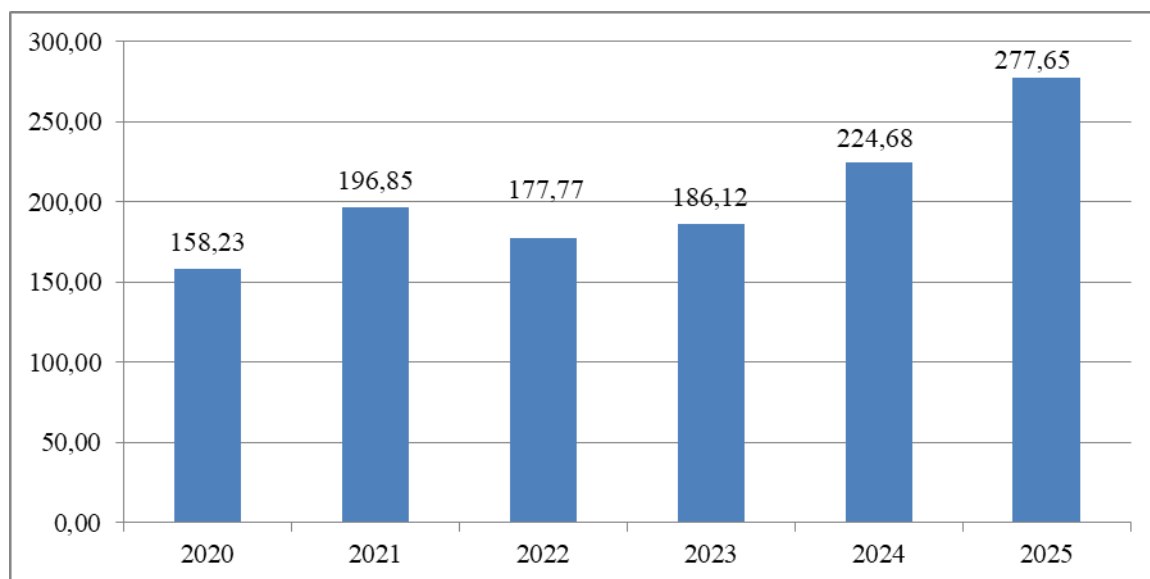

**Рис. 2.1. Динаміка обсягів споживчого кредитування в Україні
впродовж 2020–2025 років, млрд. грн.**

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [14].

Характерною рисою сучасного ринку споживчого кредитування в Україні є його значна концентрація в межах найбільших банків країни. Так, до п'ятірки лідерів за обсягом кредитного портфеля фізичних осіб входять АТ КБ «ПриватБанк», АТ «Універсал Банк», АТ «Ощадбанк», АТ «Сенс Банк» та АТ «ПУМБ», на які в сукупності припадає 74,9% портфеля в сфері споживчих кредитів. В свою чергу, банки з державним капіталом обслуговують 54% загального кредитного портфеля фізичних осіб. Загалом на ТОП-10 банків у сфері кредитування фізичних осіб в Україні припадає 91,5% усіх кредитів в країні станом на початок 2026 року (табл. 2.2).

Слід зауважити, що споживче кредитування традиційно вважається найбільш привабливим для банківських установ з позицій ліквідності та прибутковості, оскільки воно не вимагає залучення довгострокових ресурсів та, водночас, дозволяє банкам ставити на такі кредити достатньо високу процентну маржу. Як наслідок, основна частина споживчих кредитів, наданих вітчизняними банками впродовж останніх років є короткостроковими (рис. 2.2).

Таблиця 2.2

Топ-10 банків за обсягом кредитування фізичних осіб у 2025 році

Найменування банку	Залишок заборгованості на кін.року, млн. грн.	Частка банку в підсумку, %
АТ КБ "ПриватБанк"	117 292,7	31,8
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	68 229,1	18,5
АТ "Ощадбанк"	34 911,0	9,5
АТ "ПУМБ"	30 030,2	8,1
АТ "СЕНС БАНК"	25 749,2	7,0
АТ "А-БАНК"	19 005,6	5,2
АБ "УКРГАЗБАНК"	11 770,7	3,2
АТ "Ідея Банк"	11 002,6	3,0
АТ "Райффайзен Банк"	10 583,5	2,9
АТ "ОТП БАНК"	8 801,3	2,4
Банківський сектор загалом	368 652,9	100

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [14].

Так, продовж 2021–2025 рр. найбільшу частку в споживчих кредитах займали кредити терміном до 1 року (від 53% до 71% упродовж досліджуваного періоду). В той час, як частка споживчих кредитів більше 5 років становила за аналізований період не більше 10% з постійною тенденцією до скорочення (рис. 2.3).

Ще однією відмітною особливістю розвитку ринку споживчого кредитування в Україні в останні роки була синхронність в коливаннях величини процентних ставок за споживчими кредитами в чіткій залежності від рівня облікової ставки НБУ. Так, після різкого зростання у 2022 році кредитні ставки поступово знижувалися у 2023–2024 роках.

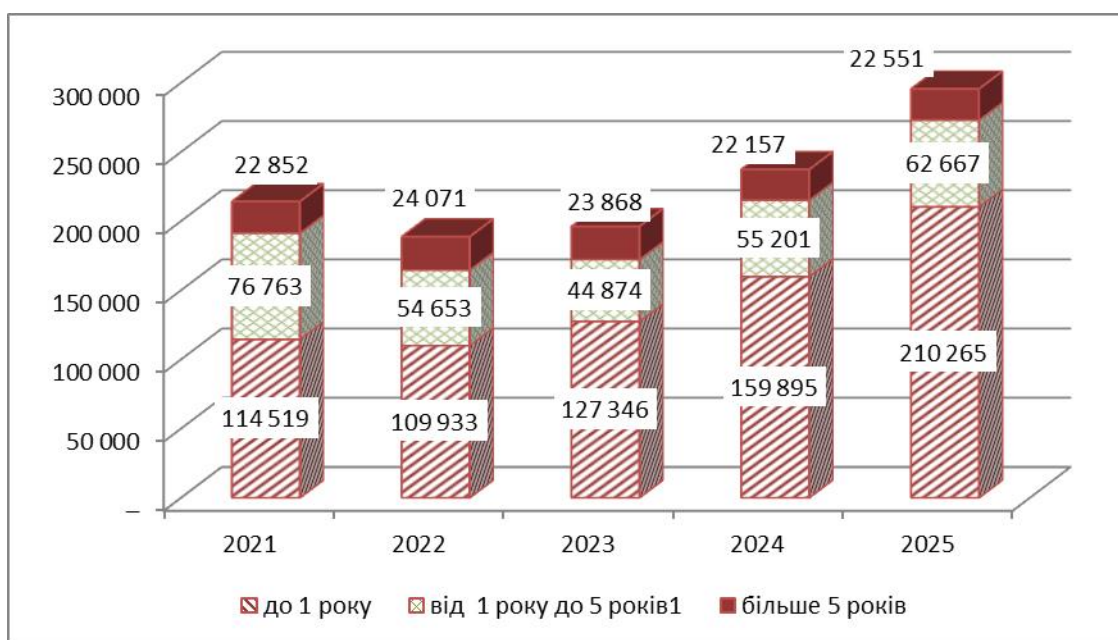

Рис. 2.2. Динаміка обсягів споживчих кредитів за строками кредитування у 2021–2025 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [14].

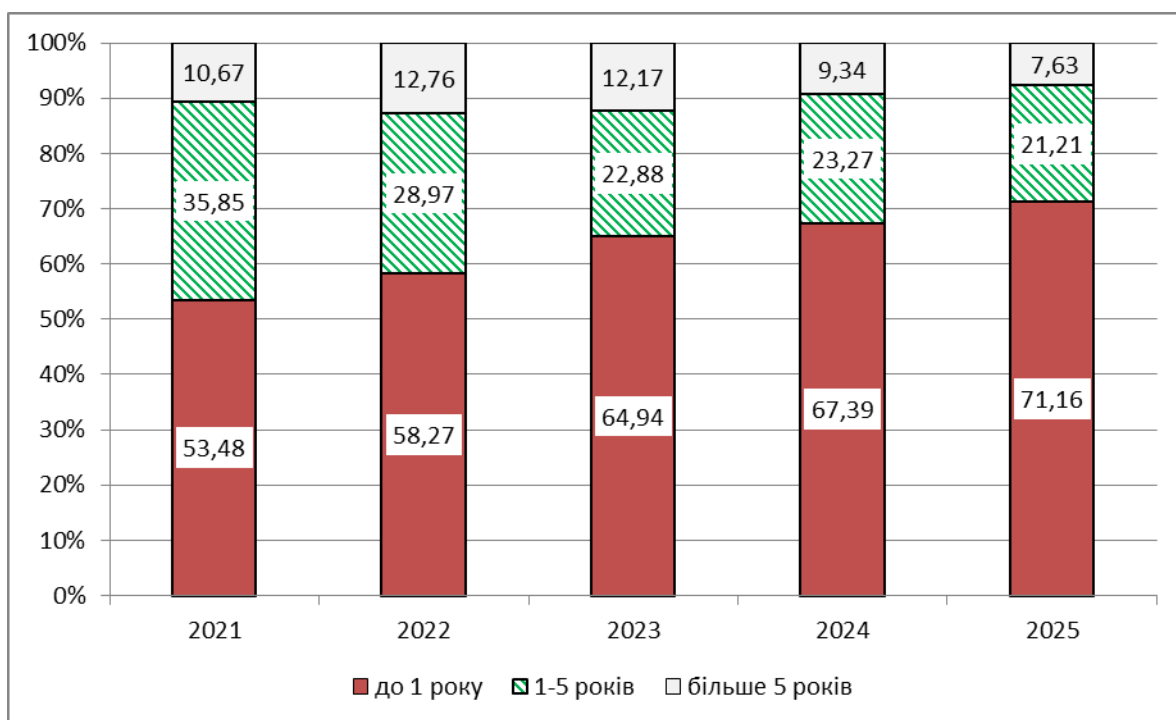

Рис. 2.3. Динаміка частки споживчих кредитів за строками кредитування у 2021–2025 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [14].

У 2025 році НБУ утримував облікову ставку на рівні 15,5% – дещо вище, ніж на початок 2024 року (13%) з метою утримання балансу між підтримкою кредитної активності та контролем інфляції в країні (8,0% на кінець 2025 року) [17]. Ринкові ставки за новими гривневими кредитами фізичним особам становили у грудні 2024 року від 9,1% (до 1 року) до 10,9% (понад 2 роки) [5]. Динаміку середніх процентних ставок за новими кредитами фізичним особам впродовж останніх років в Україні в розрізі за цільовим спрямуванням представлено на рис. 2.4.

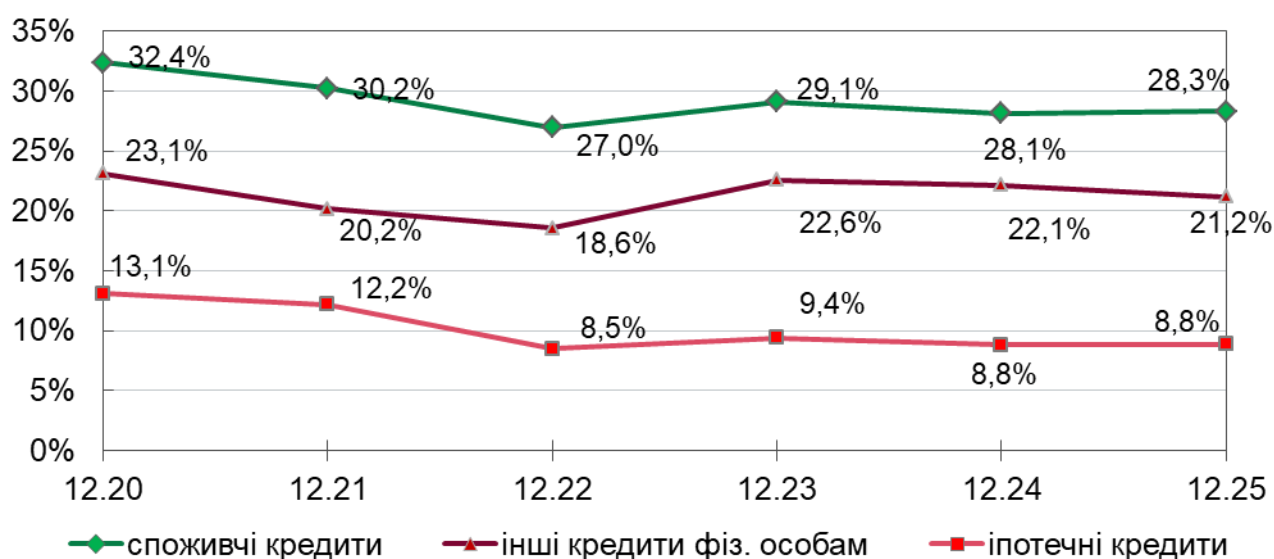

Рис. 2.4. Динаміка процентних ставок за новими кредитами фізичним особам в Україні впродовж 2021-2025 років, %

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [14].

Ще однією особливістю розвитку вітчизняного ринку споживчого кредитування впродовж останніх років є зростання рівня цифровізації сфери кредитування, що є наслідком прояву однієї з ключових сучасних тенденцій розвитку ринку банківських послуг в Україні та світі загалом. Так, онлайн-заявки, миттєве скорингове рішення, повністю дистанційне оформлення кредиту стали нормою для провідних ринкових гравців. Банківський сектор України отримав рекордний прибуток у 2025 році, ліквідність системи

залишається надмірно високою, нормативи короткострокової ліквідності втричі перевищують мінімальні вимоги, що свідчить про фінансову стійкість, достатню для подальшого нарощення роздрібного кредитування [17]. Разом із тим важливим ризиком для галузі стало введення у 2026 році підвищеної ставки податку на прибуток банків (50%), що може обмежити кредитну активність.

Підсумовуючи аналіз сучасного стану ринку споживчого кредитування, можна виокремити такі ключові тенденції: стійке відновлення та прискорене зростання ринку, особливо у 2024–2025 роках, за рахунок іпотечних та цифрових споживчих кредитів; суттєве поліпшення якості кредитних портфелів – частка NPL фізичних осіб повернулася нижче довоєнного рівня та продовжує знижуватись; збереження значної ринкової концентрації та домінування державних банків. Зазначені тенденції формують контекст, у якому здійснює свою кредитну діяльність один з ключових гравців ринку споживчого кредитування в Україні - АТ «Ощадбанк».

2.2. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності АТ «Ощадбанк»

Акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» (АТ «Ощадбанк») – один із найстаріших та найбільших банків нашої держави, заснований у 1991 році як правонаступник радянського Ощадбанку в Україні. Юридичну трансформацію банк пройшов поетапно: у 1999 році реорганізований в акціонерне товариство відповідно до Указу Президента №106 та постанови Уряду №876, а постановою Кабінету Міністрів №568 від 10 липня 2019 року перетворений із публічного на приватне акціонерне товариство. Протягом усього цього часу держава залишалась єдиним акціонером: станом на 31.12.2025 р. 100 % акцій Ощадбанку належать Кабінету Міністрів України. Банк зареєстрований за адресою: 01001, м. Київ, вул. Госпітальна, 12г. [3]

Стратегічне позиціювання банку АТ «Ощадбанк» визначене його місією – надання доступних, інклюзивних та інноваційних фінансових послуг для фізичних осіб і підприємців по всій Україні як універсального банку, здатного забезпечувати стабільність і підтримувати відновлення економіки. З метою реалізації зазначеної місії керівництвом банку затверджена Стратегічна програма розвитку АТ «Ощадбанк» на 2024–2028 роки, яка сфокусована на трьох ключових напрямках діяльності банку: підвищенні операційної ефективності, подальшій модернізації сервісної моделі та зміцненні стійкості банку.

За результатами дослідження встановлено, що роль АТ «Ощадбанк» у банківській системі України є системоутворюючою. Зокрема, за обсягом чистих активів банк стабільно посідає другу позицію серед усіх банківських установ нашої країни, утримуючи ринкову частку на рівні 12,9 % за цим показником. Більше того, в сучасних умовах економічної нестабільності мережа банку є найрозгалуженішою в Україні. Так, станом на 01.01.2026 р. в межах даної банківської структури функціонувало 1 131 відділення у всіх регіонах, 436 із яких - обладнані для роботи в умовах знеструмлення (мережа POWER BANKING), а ще 10 мобільних підрозділів - здійснюють обслуговування клієнтів у прифронтових районах. Загалом в останні роки Ощадбанк стабільно обслуговує близько 6 мільйонів активних клієнтів.

За сучасних умов згідно з концепцією своєї діяльності, АТ «Ощадбанк» позиціонує себе як універсальний банк, який попри традиційно міцні позиції у сфері обслуговування великого бізнесу [4], в останні роки прагне фокусувати свою діяльність у розвиток роздрібного банківського бізнесу (обслуговування фізичних осіб) та сегменту мікро-, малого та середнього підприємництва (ММСБ). Так, в останні роки у кредитному портфелі банку домінують позики корпоративним клієнтам (55 %), далі йдуть кошти, видані представникам мікро-, малого та середнього бізнесу (24 %), та кредити фізичним особам (21 %). Поряд з тим, аналізуючи динаміку структури кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» за 2020-2025 рр., можна констатувати, що стратегія розвитку

пріоритетності обслуговування фізичних осіб та малого бізнесу в АТ «Ощадбанк» є довгостроковою. Так, якщо у 2019 році частка чистих кредитів банку, виданих фізичним особам, становила 11,6%, то на кінець 2025 року зафіксовано майже подвоєння цього показника – 21%. Більше того, частка чистих кредитів банку мікро- та малому бізнесу зростає впродовж 2020-2025 років майже в 3 рази (з 7,9% до 24%) (рис.2.5).

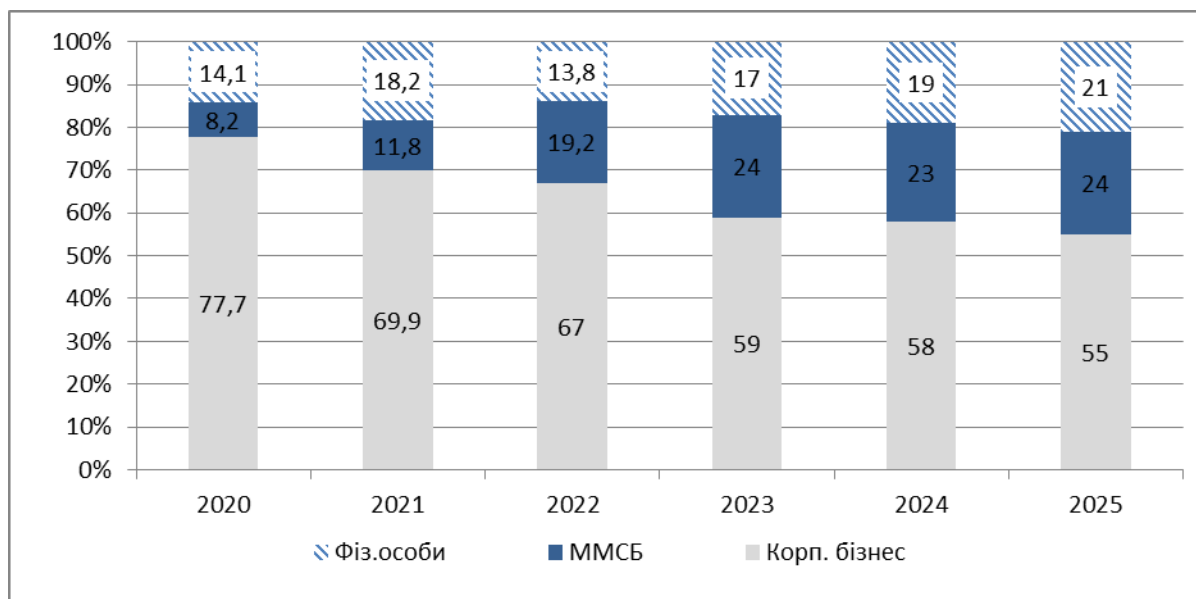

Рис. 2.5. Структура кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» за 2020-2025 рр.

Джерело: складено на основі даних фінансової звітності банку [4]

Водночас, структура активів банку станом на кінець 2025 р. складалась з інвестиційних інструментів (вкладення в цінні папери) – більше половини активів (53 %), 26 % – кредитні вкладення, решта (21 %) – інші ресурси.

Отже, можна констатувати, що основна частина доходів банку формується за рахунок надання кредитів корпоративному бізнесу та за рахунок вкладення активів банку в інвестиційні цінні папери.

В той же час, у структурі депозитних зобов'язань майже 80 % становлять заощадження населення, 8 % — вклади ММСБ, 12 % — кошти великих компаній. Більш детально динаміку структури строкових активів АТ «Ощадбанк» впродовж 2020-2025 рр. представлено на рис. 2.6.

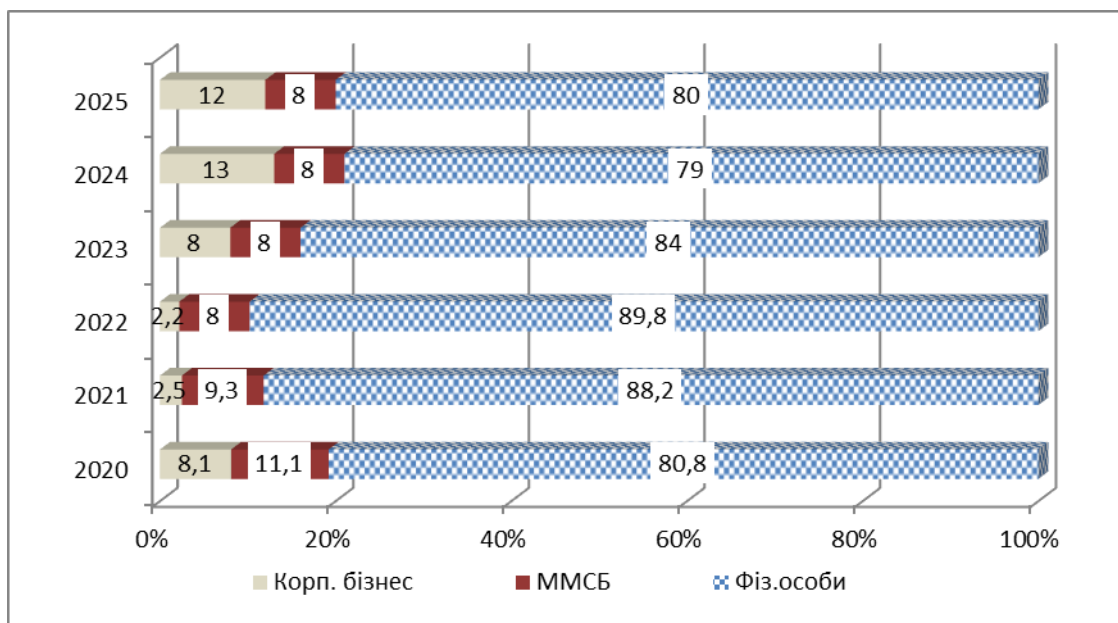

**Рис. 2.6. Структура строкових депозитів АТ «Ощадбанк»
впродовж 2020-2025 рр.**

Джерело: складено на основі даних фінансової звітності банку [1]

Більш детально ключові фінансово-економічні показники АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 роки наведено у табл. 2.3. Так, аналіз даних табл. 2.3 свідчить про виразну позитивну динаміку за всіма ключовими параметрами діяльності банку впродовж досліджуваного п'ятирічного періоду. Чисті активи установи зросли більш ніж удвічі – з 237,0 млрд. грн. у 2021 р. до 514,6 млрд. грн. станом на 01.01.2026 р. Основним чинником цього приросту стало нарощення інвестиційного портфеля (переважно ОВДП, що займають 53% активів), розширення кредитного портфеля (+17,1 млрд. грн., або +15% за 2025 р.) та збільшення залишків грошових коштів (+14,7 млрд. грн., або +22% за 2025 р.).

Рентабельність активів (ROA) зросла з 0,5 % у 2021 р. до 3,2 % у 2025 р., що є свідченням суттєвого підвищення якості управління активами та ефективності бізнес-моделі банку. Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) у 2024–2025 рр. перевищував позначку 249–251%, що більш ніж удвічі перевищує регуляторний мінімум НБУ. Частка ринку за строковими

депозитами фізичних осіб дещо знизилась – з 25 % у 2021 р. до 21,3 % у 2025 р., – однак банк зберігає лідерські позиції в цьому сегменті.

Таблиця 2.3

Основні фінансові показники діяльності АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 роки

Показник	2021	2022	2023	2024	2025
Чисті активи, млрд. грн.	236,9	272,2	345,7	430,9	514,6
Кредити клієнтам (чисті), млрд. грн.	74,8	83,2	89,1	111,1	128,2
Кошти клієнтів, млрд. грн.	188,9	231,3	299,0	374,3	442,9
Чистий процентний дохід, млрд. грн.	13,4	14,9	18,8	24,3	31,1
Чистий комісійний дохід, млрд. грн.	6,2	5,9	6,6	6,8	7,9
Чистий прибуток, млрд. грн.	1,1	0,6	6,0	7,9	16,6
Рентабельність активів (ROA), %	0,5	0,2	1,7	1,8	3,2
Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), %	н.д.	н.д.	н.д.	249,0	251,0
Частка банку на ринку депозитів фіз. Осіб України, %	25,0	24,0	22,0	21,4	21,3

Джерело: складено на основі консолідованої фінансової звітності АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 рр.

Проте, головним критерієм оцінки успіхів і продуктивності функціонування банківської установи є індикатори рентабельності її діяльності. Особливого значення за таких умов набуває траєкторія чистого прибутку АТ «Ощадбанк» в аналізований період. Так, якщо 2021–2022 рр. були роками, коли чистий прибуток банку становив лише 1,1 та 0,76 млрд. грн. відповідно – на тлі нарощення резервів та операційної невизначеності, то вже у 2023 р. він стрибнув до 5,98 млрд. грн., у 2024 р. – до 7,89 млрд. грн., а за підсумками 2025 р. досяг рекордного рівня – 16,03 млрд. грн., що вдвічі перевищує попередній рік та більш, ніж утричі перевищує відповідний показник 2019 року (див. табл. А.1 Додатку А). Як наслідок, за 2025 рік АТ «Ощадбанк» перерахував до державного бюджету України 16,2 млрд. грн. у вигляді податків та дивідендів. Як зазначається у звітах керівництва банку, такий значний позитивний фінансовий результат у період повномасштабної війни забезпечено переважно високим рівнем адаптивності АТ «Ощадбанк» до умов воєнного стану.

Динаміку операційних доходів та витрат АТ «Ощадбанк» за 2020–2025 роки зображено на рис. 2.7 та 2.8.

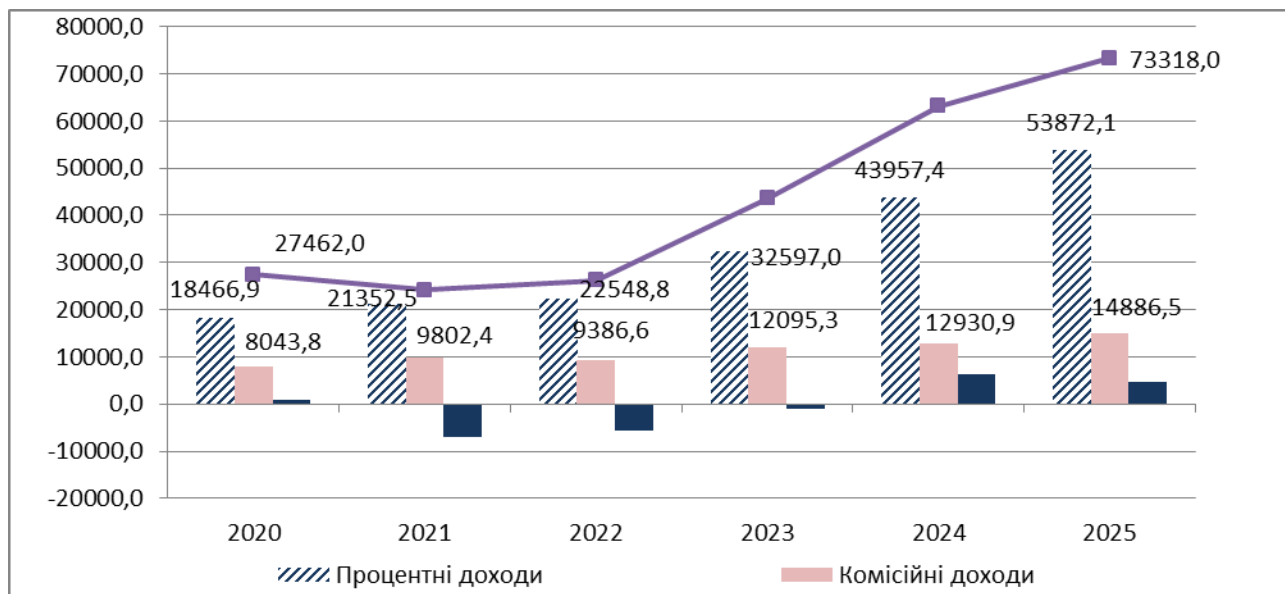

**Рис. 2.7. Динаміка операційних доходів АТ «Ощадбанк»
впродовж 2020-2025 рр., млн. грн.**

Джерело: складено на основі даних фінансової звітності банку [4]

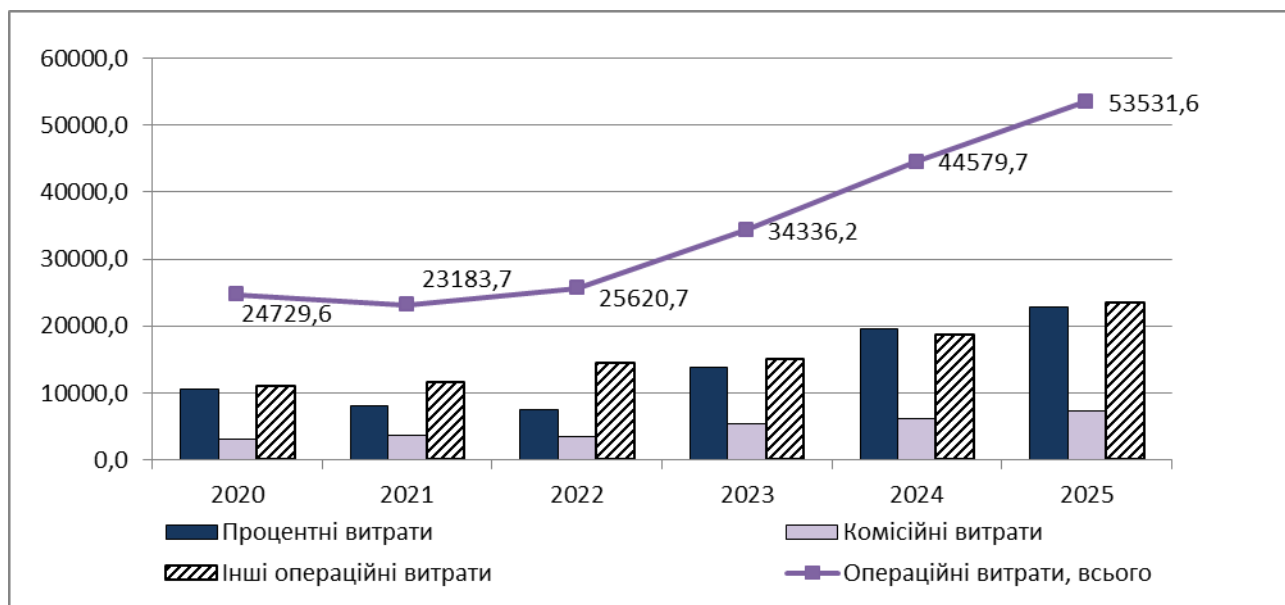

**Рис. 2.8. Динаміка операційних витрат АТ «Ощадбанк»
впродовж 2020-2025 рр.**

Джерело: складено на основі даних фінансової звітності банку [4]

Дані рис. 2.7 підтверджують, що дохідна база банку пройшла шлях від 27,5 млрд. грн. операційних доходів у 2020 р. до 73,3 млрд. грн. у 2025 р., тобто зросла у 2,67 раза. Процентні доходи як найвагоміша складова збільшилися з 18,5 до 53,9 млрд. грн. (+191,7 %), що відображає одночасне розширення кредитного та інвестиційного портфелів і підвищення процентних ставок. Комісійні доходи зросли на 85,1 % – з 8,0 до 14,9 млрд. грн. – завдяки активному розвитку карткових продуктів, цифрових каналів та страхових послуг. Показово, що стаття «інші доходи» перейшла зі значного від'ємного значення у 2021–2022 рр. (коли банк активно нарощував резерви під очікувані кредитні збитки) до позитивного у 2024–2025 рр., що свідчить про поліпшення якості активів і стабілізацію ризик-профілю установи.

В свою чергу, операційні витрати АТ «Ощадбанк» за аналізований період збільшилися у 2,16 раза – з 24,7 до 53,5 млрд. грн. при цьому, таке зростання витрат аналізованого банку є меншим за темп збільшення його доходів, що свідчить про підвищення операційної ефективності діяльності банківської установи. Так, процентні витрати банку знизились у 2021–2022 рр. завдяки здешевленню ресурсної бази НБУ, але 2023–2025 рр. знову зросли на тлі залучення довгострокових депозитів під ринкові ставки. Інші операційні витрати, у структурі яких домінують витрати на персонал (21 %) та амортизація (5,8 %), збільшилися у 2,1 раза, що частково зумовлено розширенням мережі та інвестиціями в IT-інфраструктуру. Показник CIR в АТ «Ощадбанк» (Cost-to-Income Ratio) у 2024–2025 рр. перебував на рівні 54–55 %, що є прийнятним для банку з найбільшою відділенською мережею в країні. Позитивний вплив на фінансовий результат 2025 р. справило також розформування резервів під очікувані кредитні збитки на суму 1,8 млрд. грн.

Таким чином, аналіз фінансово-економічних показників діяльності АТ «Ощадбанк» за 2020–2025 роки демонструє послідовне перетворення банку на одного з найприбутковіших учасників банківської системи України, незважаючи на безпрецедентні виклики воєнного часу. Чистий прибуток установи збільшився у 5,77 раза порівняно з 2020 роком і досяг рекордного

рівня у 2025 р. Разом із тим за результатами дослідження виявлено наявний потенціал банку для подальшого нарощення своєї частки в секторі роздрібного кредитування, а саме споживчих кредитів населенню, що стало предметом детального аналізу даного питання у наступному параграфі.

2.3. Оцінка практики споживчого кредитування в АТ «ОЩАДБАНК»

Споживче кредитування посідає особливе місце в кредитній діяльності АТ «Ощадбанк», оскільки саме цей сегмент безпосередньо взаємодіє з найширшою категорією клієнтів – фізичними особами. Аналіз динаміки, структури та ефективності споживчого кредитного портфеля дозволяє оцінити результативність кредитної стратегії банку та виявити напрями для її вдосконалення.

Динаміку портфеля споживчих кредитів АТ «Ощадбанк» у 2021–2025 роках можна розділити на три виразних фази. Перша фаза (2021 рік) – початок зростання обсягів кредитування в сегменті роздрібного бізнесу, під час якої портфель роздрібних кредитів банку збільшився на 4,7 млрд. грн., або на 52,8%, і досяг 13,6 млрд. грн., що забезпечило банку п'яте місце на ринку за цим показником [4] (табл. 2.4). Основними драйверами такого зростання стали автокредити, іпотечні кредити та емісія кредитних карток.

Друга фаза (2022 рік) – стадія спаду, під час якої чистий кредитний портфель фізичних осіб в АТ «Ощадбанк» скоротився на 2,1 млрд. грн., або на 16%. Проте цей результат був кращим за ринкові тенденції – по банківській системі скорочення склало майже 33% [4]. Проте, вже з третього кварталу 2022 року Ощадбанк почав відновлювати роздрібне кредитування і став основним банком на ринку іпотеки та автокредитів в Україні під час війни (частка банку на ринку становить 81% та 70% відповідно з моменту відновлення). А запуск програми «ЄОселя» у жовтні 2022 року, в якому Ощадбанк із самого початку зайняв лідерську позицію, заклав основу для майбутнього зростання банку в цілому.

**Динаміка кредитного портфеля АТ «Ощадбанк»
(роздрібний сегмент) за 2021–2025 роками**

Показник	2021	2022	2023	2024	2025
Чистий портфель роздрібних кредитів (млрд. грн.)	13,6	11,5	15,6	21,8	26,6
Приріст у абс. виразі (млрд. грн.)	4,7	-2,1	3,5	6,2	5,5
Темп приросту за рік, %	52,8	-16	30	39	26
Темп зростання ринку кредитування фіз. осіб, %	20	-9,9	5	22,7	25
Місце банку на ринку за кредитами фіз. осіб	5-те	4-те	3-тє	3-тє	3-тє

Джерело: складено на основі консолідованих фінансових звітностей АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 рр. та даних НБУ.

І остання поки - третя фаза (2023–2025 роки) – фаза відновлення та прискореного зростання банку. Так, у 2023 році приріст чистого кредитного портфеля фізичних осіб в Ощадбанку склав 3,5 млрд. грн., або 30%, до рівня 15,6 млрд. грн.. У 2024 році зростання прискорилося до 6,2 млрд. грн., або 39%, а портфель досяг 21,8 млрд. грн.. У 2025 році зростання продовжилося: до 26,6 млрд. грн. (+5,5 млрд. грн., або +26%) [4]. Іпотечний портфель банку станом на початок 2026 року сягнув майже 14 млрд. грн., приріст за 2025 рік – +3,3 млрд. грн.. За всі три роки темпи зростання роздрібного портфеля Ощадбанку перевищували середньоринкові (табл. 2.5).

Загалом лінійка кредитних продуктів АТ «Ощадбанк» для фізичних осіб охоплює кілька напрямків, що відповідають ключовим потребам роздрібних позичальників: отримання коштів на поточні потреби, придбання автомобіля та купівля житла. Кожен із цих продуктів має власні умови щодо суми, строку, ставки, забезпечення та цільового призначення. Порівняльна характеристика кредитних продуктів для фізичних осіб, які пропонує станом на початок 2026 року АТ «Ощадбанк» представлена у додатку Б.

Слід зазначити, що в останні роки найбільшим за обсягом став сегмент іпотечних кредитів. Так, у 2024 році 11,3 млрд. грн. валового портфеля, або 44,2%, з яких 8,6 млрд. грн. становили кредити за програмою «єОселя» [4]. У

2025 році іпотечний портфель зріс ще на 3,3 млрд. грн., досягнувши майже 14,7 млрд. грн.. За 2025 рік за програмою «єОселя» видано 2 336 кредитів обсягом 4,2 млрд. грн. при частці ринку 30%; із загального обсягу з початку програми (більше 8 000 кредитів) 44% – це військовослужбовці та представники силових структур (табл. 2.5) [4].

Таблиця 2.5

Динаміка залишків кредитів для фізичних осіб, наданих АТ «Ощадбанк» за видами, станом на кінець року (млн. грн.)

Вид кредитного продукту	2021	2022	2023	2024	2025
Іпотечні кредити	3176,3	3683,9	7036,6	11343,2	14676,4
Кредити з використанням платіжних карток	5296,2	5558,3	4821,3	6130,9	7092,4
Автокредити	4797,6	4209,4	4765,7	4833,4	4711,0
Споживчі кредити під заставу та гарантій	1352,8	1344,1	1322,1	1251,1	1233,7
Інші споживчі кредити (готівка)	2020,9	1535,0	1577,4	2101,2	3533,9
Загальний кредитний портфель фіз. осіб	16643,9	16330,7	19523,1	25659,9	31247,5

Джерело: складено на основі Приміток до фінансових звітності АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 рр. [4].

Іпотека є стратегічним напрямком кредитної діяльності АТ «Ощадбанк», що охоплює два окремих продукти: ринкову іпотеку та іпотеку в рамках державної програми «єОселя».

Ринкова іпотека від Ощадбанку надається на придбання нерухомого майна житлового призначення (квартири, будинки, земельні ділянки під будівництво) на вторинному або первинному ринку. Строк кредитування — до 20 років. Забезпеченням є іпотека нерухомого майна, що купується, або майна, яке вже належить позичальнику. Вимоги до позичальника: повнолітній громадянин України з офіційним підтвердженням доходом та відсутністю діючого іпотечного кредиту в іншому банку. Для розгляду заявки необхідно надати паспорт, РНОКПП, довідку про доходи за 6 місяців, а також документи на об'єкт іпотеки. Штрафних санкцій за дострокове погашення банк не застосовує.

Програма «єОселя» є державною іпотечною програмою, у якій АТ «Ощадбанк» бере участь як уповноважений банк-партнер. Програма передбачає кредитування на строк до 20 років за пільговими ставками: 3% річних — для мобілізованих та контрактних військовослужбовців; 7% річних — для ветеранів та учасників бойових дій; 0% — для молодих військових до 25 років у рамках спеціального контрактного напрямку. Заявка подається виключно через застосунок «Дія». Початковий внесок для більшості категорій — від 20% вартості житла; для молоді до 25 років — від 10%. Площа нерухомості обмежена: квартира — до 115,5 м², будинок — до 125,5 м².

Станом на початок 2026 року програма «єОселя» охопила понад 21 864 родини, що свідчить про її значний соціальний ефект. Додаткову підтримку в рамках програми отримують внутрішньо переміщені особи (ВПО) та мешканці прифронтових регіонів: держава може покривати до 70% суми першого внеску, до 70% щомісячного платежу протягом першого року та до 40 000 гривень на покриття супутніх витрат.

В свою чергу, кредит готівкою («кеш-кредит») є класичним незабезпеченим або слабозабезпеченим споживчим кредитом, що надається фізичним особам для задоволення будь-яких особистих потреб без необхідності підтвердження цільового використання коштів. Відповідно до умов, що діяли до широкомасштабного вторгнення, максимальна сума кредиту готівкою в АТ «Ощадбанк» становила до 400 000 гривень, строк кредитування — до 7 років. При оформленні кредиту з суми позики одноразово утримувалась комісія у розмірі 1,99%. Вимоги до позичальника включали вік від 21 до 65 років, наявність офіційного місця роботи зі стажем не менше 6 місяців та підтверджений рівень доходу.

Документи, необхідні для оформлення кредиту готівкою: паспорт або ID-картка, реєстраційний номер облікової картки платника податків (РНОКПП), а також довідка про доходи за останні 6 місяців. Погашення кредиту здійснюється щомісячно за стандартною схемою (рівні частини основного боргу плюс відсотки на залишок) через мобільний додаток Ощад 24/7,

термінали самообслуговування або відділення банку. Важливо зазначити, що в умовах воєнного стану, станом на початок 2026 року, АТ «Ощадбанк» призупинив видачу нових кредитів готівкою, зосередившись на цільовому та забезпеченому кредитуванні.

Автокредит від АТ «Ощадбанк» призначений для придбання нових або вживаних автомобілів і пропонується на строк до 7 років (84 місяці) із сумою кредитування в діапазоні від 100 000 до 10 000 000 гривень. Відсоткова ставка суттєво варіюється залежно від обраної програми, розміру початкового внеску та підтвердження цільового використання коштів: у рамках партнерських програм зі дилерами ставка може стартувати від 0,01% річних, тоді як стандартна ринкова ставка сягає 16,99% річних. Обов'язковим елементом автокредиту є страхування КАСКО — банк навіть пропонує додаткову відновлювану кредитну лінію на фінансування страхового полісу.

Одноразова комісія за автокредитом становить 1,5–3,5% від суми позики. Початковий внесок — зазвичай від 10 до 30% вартості автомобіля залежно від програми. Забезпеченням слугує сам автотранспортний засіб, переданий в заставу банку до повного погашення кредиту. Допускається дострокове повне або часткове погашення без штрафних санкцій. При підтвердженні цільового використання коштів (надання рахунку-фактури від дилера) відсоткова ставка може бути зменшена на 10 процентних пунктів, що робить продукт значно привабливішим для позичальників.

Динаміку структури кредитного портфеля споживчих кредитів від АТ «Ощадбанк» за видами продуктів зображено на рис. 2.9.

Як видно з даних вказаного рисунку, сегмент карткових кредитів (кредити з використанням платіжних карток, включно з кредитними лімітами та розстрочкою) станом на 31.12.2024 становив 6,1 млрд. грн., або 23,9% від загального обсягу валового портфеля. У 2025 році Ощадбанк збільшив максимальний розмір кредитного ліміту за картковим рахунком до 400 тис. грн. (з 250 тис. грн. у 2024 році) та реалізував підписання договорів у електронній формі з використанням КЕП, що суттєво спростило оформлення [4]. Однак,

обсяг карткових кредитів практично не зріс, а у відсотковому виразі – навіть скоротився до 22,7%.

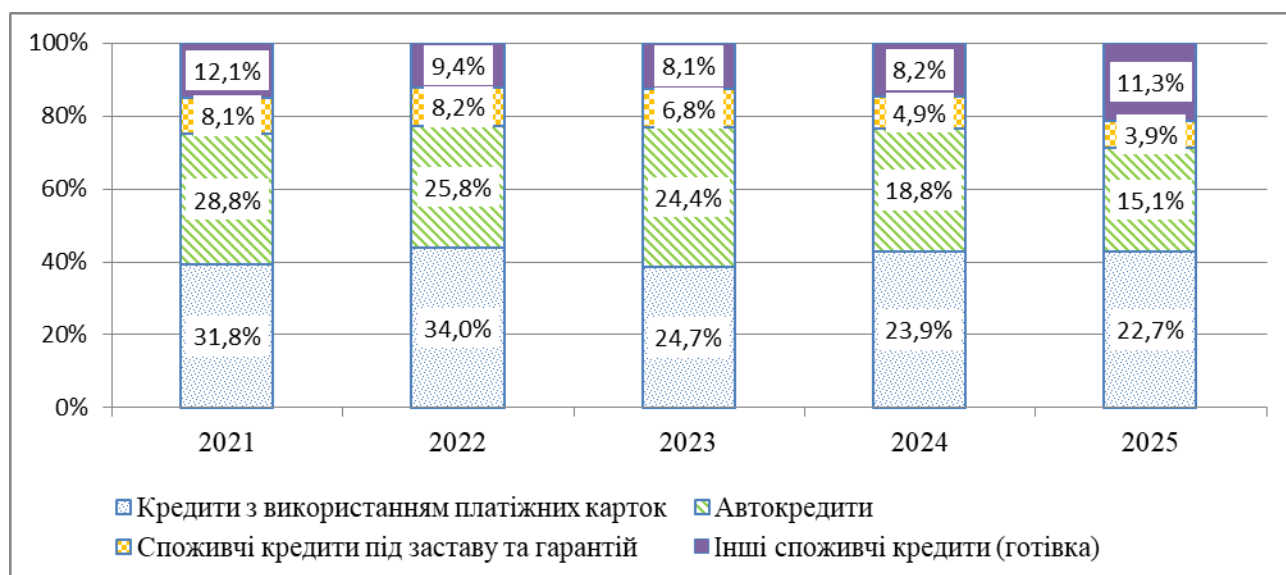

Рис. 2.9. Динаміка структури споживчих кредитів в АТ «Ощадбанк» за видами, станом на кінець року (у %)

Джерело: складено на основі таблиці 2.5

В свою чергу, автокредити від Ощадбанку становили 4,8 млрд. грн. (18,8% портфеля) станом на 31.12.2024 року. У 2025 році було видано ще 3 138 кредитів на 3,4 млрд. грн. за всіма програмами автокредитування та впроваджено 8 нових партнерських програм (загальна кількість – 26), а також розпочато кредитування авто з пробігом. Для кеш-кредитів у 2025 році впроваджено спільну програму з ЄБРР «Нова енергія», реалізовано можливість прийняття документів через застосунок «ДІЯ» та дозволено кредитування ФОП і самозайнятих осіб [4].

Порівняльний аналіз структури за 2024 і 2025 роками свідчить про збереження домінування іпотечного сегменту при зростанні його частки. Якщо у 2023 році іпотека становила 36% валового портфеля, у 2024 – 44,2%, то у 2025 році іпотечний портфель продовжив зростати, формуючи ще більшу частку за рахунок програми «єОселя» (табл. 2.6). Карткові кредити та автокредити зростають повільніше, тоді як кеш-кредити у 2025 році отримали новий імпульс завдяки розширенню умов та спрощенню оформлення.

Якість кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» у 2024–2025 роках суттєво покращилася. Частка NPL 90+ у загальному портфелі знизилася з 21% станом на 31.12.2023 до 13% станом на 31.12.2024, і далі – до 9% станом на 31.12.2025, тобто за два роки скорочення склало 12,0 в.п. [4]. У абсолютному вираженні обсяг NPL 90+ зменшився з 24,4 млрд. грн. у 2023 році до 18,1 млрд. грн. у 2024 році та до 13,0 млрд. грн. у 2025 році. Таке стрімке скорочення пояснюється кількома факторами.

По-перше, активна робота зі стягнення: фактичний обсяг отриманих в рахунок погашення NPL коштів склав 1 585,2 млн.. грн. у 2025 році (198% від плану) та 1 850,2 млн.. грн. у 2024 році (169% від плану). По-друге, у 2025 році банк здійснив масштабне списання кредитів – 15 620,9 млн.. грн. (86,2% від обсягу NPL 90+ станом на 31.12.2024), з яких 5 655,2 млн.. грн. – за рахунок резерву, 9 965,7 млн.. грн. – за рахунок дисконту первісного знецінення [звіт 2025]. По-третє, реструктуризація за активами юридичних осіб на 6 344,6 млн.. грн. та фізичних осіб на 21,7 млн.. грн.. По-четверте, прийнято на баланс нерухоме майно на суму 4 369,0 млн.. грн. та реалізовано стягнутого майна на 960,1 млн.. грн. [4].

Надзвичайно важливою характеристикою є висока якість нового кредитного портфеля (див. табл. 2.6). За 2025 рік банком видано нових кредитів клієнтам на суму 49 672 млн.. грн., що становить 37% від загального портфеля. NPL 90+ за новими іпотечними кредитами в 2024 році становив лише 0,03% (5 кредитів), за новими автокредитами – 0,2% (10 кредитів) [4]. Це свідчить про ефективність оновлених скорингових моделей та ретельний відбір позичальників після 2022 року.

Коефіцієнт покриття резервами дещо знизився: обсяг резервів під ОКЗ за кредитами клієнтам на 31.12.2025 скоротився порівняно з попереднім роком внаслідок розформування – 1,8 млрд. грн. розформовано у 2025 році, що позитивно вплинуло на фінансовий результат. Стабілізація рівня покриття резервами відображає поліпшення якісних очікувань щодо портфеля.

Показники якості кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 роками

Показник	2021	2022	2023	2024	2025
NPL 90+ у заг. портфелі (% від валового)	45%	40%	21%	13%	9%
Абсолютний обсяг NPL 90+ (млрд. грн.)	33,0	35,0	24,4	18,1	13,0
Зниження NPL за рік (в.п.)	-	-2,0	-	-8,0	-12,1
Фактичне погашення NPL (млрд. грн.)	н.д.	н.д.	н.д.	1,85	1,59
Списання заборгованості (млрд. грн.)	н.д.	н.д.	0,1	0,23	15,62
Розформування резервів (млрд. грн.)	н.д.	н.д.	н.д.	2,8	1,8

Джерело: складено автором на основі консолідованих фінансових звітностей АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 рр.

Ефективність кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» у сфері роздрібного кредитування визначається кількома показниками. Чистий прибуток роздрібного бізнесу (сегменту фізичних осіб) за 2025 рік склав 5,9 млрд. грн. – найвищий показник серед бізнес-сегментів банку (корпоративний бізнес – 4,2 млрд. грн., ММСБ – 2,3 млрд. грн., інші – 3,6 млрд. грн.). Чистий процентний дохід банку в цілому зріс у 2025 році на 28% до 31,1 млрд. грн., що частково зумовлено нарощенням роздрібного кредитного портфеля.

Ринкові позиції Ощадбанку у сегменті роздрібного кредитування демонструють позитивну динаміку. У 2021 році банк займав п'яте місце за кредитним портфелем фізичних осіб, у 2022 – четверте, починаючи з 2023 – третє. Разом із тим існує суттєва асиметрія між депозитною (21,3%) та кредитною (7%) ринковими частками. Подолання цієї диспропорції є одним із ключових стратегічних завдань банку на 2024–2028 роки [4].

Підсумовуючи аналіз практики споживчого кредитування в АТ «Ощадбанк», можна виділити такі ключові висновки.

По-перше, банк демонструє стійке прискорене зростання роздрібного кредитного портфеля, перевершуючи середньоринкові темпи. По-друге,

структура портфеля зміщується на користь забезпечених довгострокових кредитів (іпотека), що знижує ризик та підвищує стабільність дохідності. По-третє, якість портфеля суттєво покращилася: частка NPL знизилася до 9% у 2025 році. По-четверте, роздрібний сегмент є найприбутковішим для банку за підсумками 2025 року. Водночас банк має значний нереалізований потенціал у сегменті незабезпечених споживчих кредитів та цифрового кредитування, що є предметом аналізу в наступному розділі.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Проблеми розвитку споживчого кредитування та шляхи їх вирішення (на прикладі АТ «Ощадбанк»)

На основі аналізу, проведеного в попередніх розділах, доцільно виділити та систематизувати ключові проблеми, що стримують розвиток споживчого кредитування як в Україні загалом, так і в АТ «Ощадбанк» зокрема. Ці проблеми мають різне походження – макроекономічне, регуляторне, операційне та стратегічне, а тому потребують комплексного підходу до вирішення.

Перша та найбільш вагома проблема – це, звичайно, вплив воєнного стану на платоспроможність позичальників та загальну кредитну активність. Повномасштабне вторгнення суттєво знизило реальні доходи значної частини населення, спричинило вимушене переміщення мільйонів людей та посилило загальну економічну невизначеність. Мобілізація, яка охоплює значну кількість чоловіків 20–55 років – традиційних позичальників у роздрібному сегменті, – суттєво скорочує цільову аудиторію. Значна частина потенційних позичальників не має стабільного місця проживання або зайнятості, що ускладнює оцінку їхньої кредитоспроможності традиційними методами [24].

В свою чергу, законодавчі обмеження в умовах воєнного стану (мораторії на звернення стягнення на майно, обмеження виконавчого провадження, пільги для позичальників-військовослужбовців) унеможливають або суттєво ускладнюють стягнення заборгованості навіть за наявності предмету застави. Так, у 2025 році ці обмеження залишалися в дії. Як наслідок, для прикладу Ощадбанк продовжував свою роботу з NPL за допомогою всіх доступних інструментів, виконавши план на 198%, однак законодавча невизначеність на ринку споживчого кредитування – зберігається [4].

В рамках проведеного дослідження здійснено систематизацію виявлених проблем та відповідних шляхів їх вирішення на прикладі АТ «Ощадбанк», результати якої наочно продемонстровано у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Систематизація проблем розвитку споживчого кредитування та шляхи їх вирішення (на прикладі АТ«ОЩАДБАНК»)

Проблема	Прояв у практиці АТ «Ощадбанк»	Пропоновані шляхи вирішення
Вплив воєнного стану на платоспроможність позичальників	Звуження цільової аудиторії, ускладнення оцінки кредитоспроможності	Адаптовані скорингові моделі, продукти для ветеранів та ВПО
Успадкований портфель непрацюючих кредитів (NPL)	Рівень NPL знизився до 9% у 2025 р. частково за рахунок масштабного списання резервів	Активна реструктуризація, продаж NPL-портфелів, вдосконалена робота із заставою
Асиметрія депозитної та кредитної часток	Депозитна частка – 21,3%, кредитна – 7%	Крос-продажі, автоматичні кредитні ліміти для депозитних клієнтів
Відставання у цифровому кредитуванні	Частина операцій потребує відвідання відділення	Повний цифровий кредитний шлях, embedded finance, Big Data скоринг
Зростання податкового навантаження	Ставка 50% з 2026 р. ризикує скоротити прибуток та інвест. ресурс	Галузевий діалог, оптимізація структури балансу та витрат
Недостатня фінансова грамотність позичальників	Ризик неправильного розуміння умов кредиту	Просвітницькі програми, калькулятори у мобільному застосунку

Джерело: складено автором на основі аналізу звітів з управління банку.

Шляхи вирішення першої проблеми: розробка адаптованих скорингових моделей, що враховують нові реалії воєнного часу (джерела доходів ВПО, дистанційна зайнятість, доходи від грантів); формування спеціалізованих продуктів для ветеранів та ВПО (у 2025 році Ощадбанк впровадив окремі умови кредитування для військовослужбовців за програмою «Енергонезалежність»); активна участь банку в діалозі щодо вдосконалення законодавства; розвиток механізмів державного страхування кредитного ризику [16].

Другою системною проблемою є успадкований портфель непрацюючих кредитів (NPL). Хоча протягом 2023–2025 років Ощадбанку вдалося значно

скоротити обсяг NPL (з 21% до 9% загального портфеля), частина цього результату досягнута за рахунок масштабного списання (15,62 млрд. грн. у 2025 році), що є одноразовим заходом, а не структурним покращенням [4]. Законодавчі обмеження воєнного часу додатково ускладнюють роботу з проблемними активами, зокрема в частині звернення стягнення на нерухомість фізичних осіб.

Шляхи вирішення другої проблеми: продовження реструктуризації для позичальників із реальними перспективами відновлення платоспроможності; більш активне застосування механізму продажу проблемних портфелів спеціалізованим установам; вдосконалення системи управління заставним майном та прискорення реалізації стягнутих активів (у 2025 році реалізовано стягнутого майна на 960,1 млн. грн. – потенціал суттєво більший) [4].

Третьою важливою проблемою є асиметрія між ринковими частками банку в депозитному та кредитному сегментах. АТ «Ощадбанк» займає першу позицію на ринку строкових депозитів фізичних осіб (21,3%), але значно скромніші позиції за кредитами фізичних осіб (близько 7% ринку) [5]. Ця невідповідність свідчить про те, що мільйони депозитних клієнтів банку не використовують його кредитні продукти, звертаючись до конкурентів. Причини полягають у традиційно консервативній кредитній культурі Ощадбанку, менш розвиненому цифровому кредитуванні та вужчому асортименті незабезпечених споживчих продуктів порівняно з фінтех-конкурентами.

Шляхи вирішення третьої проблеми: систематичне таргетування депозитних клієнтів із персоналізованими кредитними пропозиціями; запровадження автоматично схвалених кредитних лімітів для лояльних клієнтів; розвиток програм лояльності, що поєднують депозитні та кредитні продукти; партнерські програми з роботодавцями та зарплатні проєкти (у 2025 році кількість рахунків із зарахуваннями зарплати становить 1 279 тис.) [4].

Четвертою проблемою є відставання від конкурентів у цифровому кредитуванні. Попри активний розвиток мобільного застосунку «Мобільний Ощад» (4+ млн. активних користувачів, 181,4 млн. транзакцій у 2025 році),

частка кредитних рішень, що приймаються повністю в цифровому каналі, залишається суттєво нижчою, ніж у ПриватБанку чи Монобанку. Для частини кредитних продуктів клієнт досі змушений відвідувати відділення. Разом із тим у 2025 році банк впровадив підписання Paperless Ощад 24/7, реалізував дистанційне дострокове погашення кредитів та прийом документів через застосунок «ДІА» [4].

Шляхи вирішення четвертої проблеми: завершення цифровізації повного кредитного шляху «від заявки до виплати» без обов'язкового відвідання відділення; масштабування аналізу транзакційних даних у скоринговій моделі; запровадження предиктивного кредитування (автоматично схвалені ліміти в застосунку); партнерська модель *embedded finance* з маркетплейсами та ритейлерами.

П'ятою проблемою є підвищений ризик зростання податкового навантаження. У 2025 році Верховна Рада України прийняла закон щодо оподаткування банків за підвищеною ставкою 50% у 2026 році, що, за оцінками НБУ, «створює ризики обмеження кредитування банками економіки та послаблення фінансової стійкості у воєнний час». Для Ощадбанку, що демонструє рекордний прибуток, це може суттєво скоротити джерела для реінвестування у розвиток кредитного бізнесу. Шляхи вирішення: активна участь у галузевому діалозі щодо пом'якшення ставки; диверсифікація джерел доходів; оптимізація структури балансу.

3.2. Цифровізація як ключовий напрям удосконалення споживчого кредитування в АТ «ОЩАДБАНК»

Цифровізація є одним із найпотужніших чинників трансформації банківської галузі в цілому та споживчого кредитування зокрема. В умовах четвертого року повномасштабної війни, коли значна частина клієнтів перебуває за межами України або у важкодоступних районах, важливість повністю дистанційних кредитних сервісів набуває ще більшого стратегічного

значення. Водночас конкуренція з боку ПриватБанку та необанків (Монобанку) встановлює надзвичайно високу планку для цифрового банкінгу.

Поточний стан цифрових сервісів АТ «Ощадбанк» у 2025 році демонструє значні досягнення та водночас наявні можливості для вдосконалення. Мобільний застосунок «Мобільний Ощад» налічує понад 4 млн. активних користувачів, кількість транзакцій зросла на 15% до 181,4 млн., сума операцій – на 23% до 447 млрд. грн. [звіт 2025]. У 2025 році впроваджено 23 нові функції, зокрема онбординг (дистанційна ідентифікація та відкриття карт не-клієнтам банку, щоденно +200 послуг), підключення до «Національного кешбеку», дистанційне дострокове погашення кредитів, підписання Paperless Ощад 24/7 [звіт 2025]. Порівняльний аналіз рівня цифровізації кредитних послуг провідних банків з АТ «Ощадбанк» наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Порівняльний аналіз рівня цифровізації кредитних послуг для фізичних осіб у провідних банках України (2025 рік)

Показник / Сервіс	АТ «Ощадбанк»	АТ КБ «ПриватБанк»	АТ «Універсал Банк» (Монобанк)
Онлайн-заявка на кредит	Так (частково)	Так (повністю)	Так (повністю)
Автоматичне скоринг. рішення без участі людини	Частково	Так	Так
Повн. дистанційне підписання договору	Частково (КЕП для карток)	Так	Так (для карти)
Аналіз транзакційних даних у скорингу	Пілотний рівень	Розвинуте	Big Data (основа)
Активних користувачів застосунку (млн.)	4+	18+	8+
Час видачі кредиту онлайн	1–3 дні	Хвилини	Хвилини
Нові функції застосунку у 2025 р.	23 нових функцій	Постійно	Постійно

Джерело: складено автором на основі відкритих даних банків та [звіт 2025].

У сфері кредитування у 2025 році банк впровадив: можливість прийняття документів клієнта для кредитних операцій через застосунок «ДІЯ»; спрощену

схему кредитування за продуктом «Моя кредитка» в модуль FICO; дозволено кредитування ФОП та самозайнятих осіб; реалізовано підписання договорів у електронній формі (КЕП) для карткових кредитів [звіт 2025]. Разом із тим для окремих продуктів (зокрема іпотека та автокредити) клієнт досі змушений відвідати відділення для підписання ряду документів.

Провідний міжнародний досвід визначає кілька ключових тенденцій. По-перше, штучний інтелект та машинне навчання революціонізували кредитний скоринг: сучасні моделі аналізують сотні параметрів – від традиційних фінансових до транзакційних даних та поведінки в мобільних застосунках [12]. По-друге, Open Banking дозволяє банкам за згодою клієнта отримувати фінансові дані з інших установ. В Україні НБУ розробляє відповідну нормативну базу. По-третє, embedded finance передбачає інтеграцію кредитних продуктів безпосередньо у нефінансові платформи – маркетплейси, сервіси доставки, застосунки ритейлерів [24].

Пропозиції щодо цифровізації споживчого кредитування в АТ «Ощадбанк» охоплюють п'ять конкретних напрямів.

1) Повністю дистанційний кредитний шлях. Банку необхідно завершити цифровізацію процесу кредитування фізичних осіб «від заявки до виплати» без обов'язкового відвідання відділення. У 2025 році зроблено важливі кроки: впроваджено КЕП для карткових кредитів та прийом документів через «ДІЯ». Наступним кроком є поширення електронного підписання на іпотечний та автокредитний сегменти. Це скоротить час видачі кредиту з 1–3 днів до кількох годин та відкриє доступ для клієнтів, що перебувають поза Україною.

2) Вдосконалення скорингових моделей на основі Big Data. На додаток до традиційних скорингових факторів необхідно масштабувати аналіз транзакційних даних клієнтів банку (вхідні грошові потоки, регулярність надходжень, профіль витрат). Пілотний проект у рамках «Кредитної фабрики» вже реалізовано – необхідно розширити його охоплення на весь роздрібний портфель. Середній дохід на одного клієнта мобільного застосунку зріс у 2025

році з 60 до 63 грн/міс, що свідчить про зростання монетизаційного потенціалу бази [звіт 2025].

3) Запровадження предиктивного кредитування. Використовуючи поведінкові дані мобільного застосунку та бюро кредитних історій, банк може автоматично формувати персоналізовані, попередньо схвалені кредитні пропозиції для лояльних клієнтів. У 2025 році через кампанію «Моя кредитка» забезпечено понад 612 млн. контактів та 614 тис. завантажень застосунку [звіт 2025] – ця аудиторія є природним пулом для автоматично схвалених кредитних лімітів.

4) Партнерська модель *embedded finance*. Банку доцільно укласти партнерства з великими маркетплейсами та ритейлерами (Rozetka, Prom.ua, АЗС) для вбудованих POS-кредитів. У 2025 році банк успішно впровадив API-інтеграцію ОщадРАУ та партнерство з McDonalds через Mastercard Gateway [звіт 2025] – цей технологічний доробок є основою для масштабування *embedded* кредитування.

5) Розвиток онлайн-сервісів управління кредитом. У 2025 році реалізовано дистанційне дострокове погашення кредитів (не БПК) через «Мобільний Ощад» – важливий крок. Наступним є дистанційна подача заявки на реструктуризацію, платіжні канікули та зміна параметрів кредиту без відвідання відділення. Контакт-центр у 2025 році обробляє понад 1 млн. звернень щомісяця, 72% запитів опрацьовуються автоматично через помічника «Софія» [звіт 2025].

Оцінка потенційного ефекту від цифровізації кредитного процесу. Завершення цифровізації дозволить скоротити операційні витрати на обробку заявок на 20–30%, зменшити час прийняття рішення з 1–3 днів до кількох годин, охопити ширшу аудиторію клієнтів та збільшити обсяг виданих кредитів без пропорційного зростання витрат на персонал.

Кількісний орієнтир: якщо банку вдасться підвищити частку ринку у сегменті кредитів фізичних осіб з поточних ~7% до 10–11% протягом 3–5 років, приріст кредитного портфеля складе приблизно 15–20 млрд. грн.. При чистій

процентній маржі по роздрібних кредитах 8–10% це забезпечить додатковий чистий процентний дохід у розмірі 1,5–2,0 млрд. грн. на рік. Зростання маркетингової кампанії «Моя кредитка» у 2025 році на понад 500 тис. нових завантажень застосування підтверджує реалістичність цих орієнтирів [4].

Важливим якісним ефектом є підвищення лояльності клієнтів. У 2025 році Ощадбанк очолив рейтинг найдинамічніших фінансових установ України за версією Dragon Capital та NV, що свідчить про позитивне сприйняття ринком трансформаційних зусиль банку. Подальша цифровізація кредитного процесу є природним продовженням цього визнання.

3.3. Управління кредитним ризиком у сфері споживчого кредитування та оцінка ефективності запропонованих заходів

Управління кредитним ризиком є однією з ключових функцій банку та безпосередньо визначає якість кредитного портфеля, рівень резервів та, зрештою, прибутковість кредитної діяльності. В умовах воєнного стану, підвищеної економічної невизначеності та трансформації соціально-демографічних характеристик позичальників система управління кредитним ризиком АТ «Ощадбанк» потребує вдосконалення та адаптації до нових реалій.

Поточна система управління кредитним ризиком у роздрібному сегменті АТ «Ощадбанк» включає такі ключові елементи: оцінку кредитоспроможності позичальника через автоматизовану платформу «Кредитна фабрика» із застосуванням скорингових моделей; запит кредитних звітів з бюро кредитних історій; верифікацію доходів позичальника; розрахунок коефіцієнта боргового навантаження (DTI); формування резервів під очікувані кредитні збитки (ОКЗ) відповідно до методології МСФЗ 9. У 2025 році оновлено Стратегію управління проблемними активами та Оперативний план її реалізації на 2025–2027 роки, метою якої є скорочення рівня та обсягу непрацюючих активів [4].

Методологія МСФЗ 9 вимагає формування резервів на основі прогнозних показників очікуваних кредитних збитків з урахуванням макроекономічних

сценаріїв. В умовах воєнного стану застосування стандартних макроекономічних прогнозів ускладнюється через підвищену невизначеність. У 2025 році банк застосовував коригування оцінок ймовірності дефолту (PD) відповідно до прогнозу зміни макропоказників (реальний ВВП України у 2025 році зріс на 1,8–2,2%), а також певне покращення (порівняно з кінцем 2024 року) очікувань розвитку макропоказників, що знайшло відображення у стабілізації рівня покриття резервами та розформуванні резервів у сумі 1,8 млрд. грн. [4].

Ідентифікація, оцінка та мінімізація кредитного ризику здійснюється за кількома методами. Скоринговий метод є основним: скорингова модель формує числовий бал, що відображає ймовірність дефолту позичальника протягом 12 місяців. У банку функціонують три типи скорингу: *application scoring* (при подачі заявки), *behavioral scoring* (моніторинг діючих позичальників) та *collection scoring* (для роботи з простроченням) [11]. Метод аналізу DTI передбачає оцінку відношення сукупних щомісячних зобов'язань до чистого доходу. У 2025 році банк реалізував можливість прийняття рішень кредитним комітетом за нестандартизованими умовами продукту, що підвищує гнучкість системи [4].

Удосконалена модель оцінки кредитоспроможності, запропонована в табл. 3.3, передбачає збільшення питомої ваги транзакційних та поведінкових даних порівняно з традиційними моделями. Це обґрунтовано тим, що в умовах воєнного стану значна частина позичальників не має традиційного підтвердженого доходу (переміщення, мобілізація, дистанційна зайнятість), тому аналіз реальних грошових потоків на рахунках надає більш об'єктивну картину. Використання застосунку «ДІЯ» для прийому документів, впроваджене у 2025 році, значно спрощує верифікацію та знижує операційні витрати [4].

Крім того, пропонується диференціація скорингових порогів залежно від типу кредитного продукту. Для забезпечених іпотечних кредитів та кредитів у межах державних програм допустимий нижчий скоринговий бал при наявності

ліквідної застави. Для незабезпечених кеш-кредитів та карткових лімітів – вищі пороги та більш консервативний підхід до DTI. Важливим є також запровадження автоматично схвалених лімітів для внутрішніх клієнтів банку з позитивною транзакційною активністю – за аналогією з моделлю, яку вже успішно застосовує ПриватБанк.

Таблиця 3.3

**Запропонована вдосконалена модель оцінки кредитоспроможності
позичальника – фізичної особи для АТ «Ощадбанк»**

Блок оцінки	Чинники оцінки	Вага у балі	Джерела даних
Кредитна історія	Наявність/відсутність прострочень, кількість та тип кредитів, тривалість кредитної історії	35%	БКІ (ПКБ, УБКІ, КБФ)
Фінансова спроможність (DTI/PTI)	Рівень та стабільність доходів, боргове навантаження, співвідношення платежу до доходу	25%	Довідки, ПФУ, виписки, ДІА, Open Banking
Транзакційна активність	Оборот по рахунках, регулярність надходжень, профіль витрат, залишки коштів	20%	Внутрішні дані банку, «Мобільний Ощад»
Соціально-демографічні чинники	Вік, освіта, стаж роботи, сімейний стан, місце проживання	10%	Документи позичальника, анкета, ДІА
Поведінкові чинники	Активність у мобільному застосунку, тривалість клієнтських відносин, продуктова глибина	10%	Внутрішні дані банку, «Мобільний Ощад»

Джерело: розроблено автором на основі [4; 6; 11-12; 24].

Рекомендації щодо оптимізації кредитної політики банку охоплюють чотири ключових напрями:

1) Диверсифікація продуктового портфеля. Банку доцільно розширити лінійку незабезпечених споживчих кредитів, зокрема запровадити продукти для ФОП та самозайнятих осіб (у 2025 році вже дозволено – необхідно масштабувати) та кредити для студентів і молодих фахівців. У 2025 році 21% нових працевлаштованих у банку – особи до 25 років, що підтверджує фокус на

молодь [4]. Зарплатні проєкти (1 279 тис. рахунків у 2025 р.) є природним каналом для «зарплатних» кредитів із автоматичним списанням платежів.

2) Оптимізація структури кредитного портфеля. Стратегічно рекомендується поступово нарощувати частку іпотечного сегменту при збереженні помірного зростання у незабезпечених кредитах. Іпотечний портфель у 2025 році досяг майже 14 млрд. грн. та генерує стабільний процентний дохід при NPL нових кредитів лише 0,03%. Водночас автокредитний портфель у 2025 році дещо скоротився – банку необхідно зберегти партнерські програми (26 програм на нові авто у 2025 р.) та розвинути сегмент авто з пробігом, впроваджений у 2025 р. [4].

3) Вдосконалення механізму формування резервів. Доцільно переглянути підходи до сегментації кредитного портфеля для цілей резервування, виокремивши підгрупи позичальників із підвищеними ризиками (ВПО, позичальники з тимчасово окупованих територій, заборгованість за якими є безнадійною) та формуючи для них відповідні резерви. Для нового якісного портфеля ($NPL < 0,3\%$) можливе зменшення обсягів резервування, що вивільнить капітал для подальшого нарощування кредитування. Масштабне списання у 2025 році (15,62 млрд. грн.) суттєво «очистило» баланс і дозволяє перейти до більш диференційованого підходу до резервування [4].

4) Розвиток системи раннього попередження (EWS – Early Warning System). Банку рекомендується впровадити або вдосконалити систему автоматичного моніторингу поведінкових індикаторів погіршення фінансового стану позичальника: скорочення оборотів по рахунку, зростання кількості транзакцій у кінці місяця, зміна регулярності надходжень. У 2025 році банк реалізував реструктуризацію за активами юридичних осіб на 6 344,6 млн.. грн. та фізичних осіб на 21,7 млн.. грн. – саме розширення превентивної реструктуризації є ключем до утримання нового портфеля якісним [4]. Своєчасне виявлення тривожних сигналів дозволяє пропонувати реструктуризацію до виникнення прострочення, що значно ефективніше [12].

Оцінка ефективності запропонованих заходів здійснюється у двох вимірах – кількісному та якісному. Кількісна оцінка базується на ключових показниках ефективності (KPI), досягнення яких прогнозується протягом 3–5 років за умови послідовної реалізації запропонованих заходів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Оцінка очікуваної ефективності запропонованих заходів для АТ
«Ощадбанк»**

Показник / KPI	Поточний рівень (станом на 2025 р.)	Цільовий рівень (2028)	Ключовий захід- драйвер
Частка ринку кредитів фіз. осіб	7%	10–11%	Цифровізація, крос- продажі, embedded finance
Чистий роздрібний кредитний портфель (млрд. грн.)	26,6	45–55	Розширення продуктової лінійки, цифрові канали
Частка NPL у заг. портфелі банку	9%	нижче 7%	Вдосконалений скоринг, EWS, превентивна реструктуризація
Частка кредитних рішень у цифровому каналі, %	40	70–75	Повністю дистанційний кредитний шлях
Час прийняття рішення по кеш-кредиту	1–3 дні	до 30 хвилин	Автоматизований скоринг, Big Data
Чистий прибуток роздрібного сегменту (млрд. грн.)	5,9	9–12	Зростання портфеля, оптимізація маржі
CIR (Cost-to-Income Ratio)	54–55%	нижче 48%	Автоматизація, скорочення частки ручних операцій
Активних користувачів «Мобільний Ощад» (млн.чол.)	4+	7+	Онбординг, нові функції, embedded finance

Джерело: розроблено автором на основі аналізу звітності банку та даних ринку.

Якісна оцінка ефективності охоплює декілька суттєвих вимірів. По-перше, зміцнення ринкових позицій у роздрібному кредитуванні дозволить зменшити структурну диспропорцію між депозитною (21,3%) та кредитною (~7%) ринковими частками, залучити нові сегменти клієнтів – молодь, ФОП, цифрових користувачів – та зміцнити репутацію банку як повноцінного роздрібного банку, а не лише «ощадного».

По-друге, вдосконалення системи управління кредитним ризиком дозволить банку підтримувати низький рівень NPL у новому портфелі. Вже досягнутий результат – NPL 0,03% за новою іпотекою та 0,2% за новими автокредитами – підтверджує, що при якісному скорингу та відборі позичальників ризик нового кредитування є мінімальним. Продовження цієї практики у поєднанні з розвитком EWS забезпечить стаке поліпшення якості портфеля без масштабних списань.

По-третє, цифровізація кредитного процесу підвищить задоволеність клієнтів та зміцнить їхню лояльність. У 2025 році через кампанію «Моя кредитка» забезпечено понад 600 тис. завантажень застосунку і 612 млн. контактів з аудиторією [4] – ця аудиторія є природним пулом для конверсії у кредитних клієнтів за умови спрощення та прискорення процесу оформлення.

По-четверте, реалізація запропонованих заходів сприятиме виконанню стратегічних цілей Стратегічної програми розвитку АТ «Ощадбанк» на 2024–2028 роки, яка передбачає «підвищення рівня охоплення роздрібним кредитуванням, у тому числі беззаставне та кеш-кредитування; діджиталізацію роздрібного бізнесу з основним фокусом на розвиток додатку «Мобільний Ощад»; збільшення компетенцій роздрібного бізнесу в інвестиційних продуктах для фізичних осіб» [4].

По-п'яте, виклик у вигляді підвищення ставки податку на прибуток до 50% у 2026 році робить ще більш актуальним підвищення операційної ефективності через автоматизацію: зниження CIR з 54–55% до 48% та нижче дозволить частково компенсувати зростання податкового навантаження за рахунок скорочення питомих операційних витрат на одиницю кредитного доходу.

Для забезпечення успішної реалізації запропонованих рекомендацій банку необхідно здійснити такі першочергові кроки: поширити підписання КЕП на іпотечний та автокредитний сегменти (продовжуючи успішний досвід 2025 року з картковими кредитами); масштабувати пілотний проект аналізу транзакційних даних у скоринговій моделі на весь роздрібний портфель;

укласти партнерства з провідними маркетплейсами для пілотування embedded кредитування (використовуючи готову API-інфраструктуру ОщадРАУ); оновити методологію резервування з виокремленням субпортфелів підвищеного ризику; запустити програму превентивної реструктуризації для позичальників із ранніми ознаками погіршення фінансового стану. Послідовна реалізація цих заходів дозволить АТ «Ощадбанк» не лише зберегти, а й значно зміцнити свої позиції на ринку споживчого кредитування України в умовах як воєнного стану, так і майбутнього повоєнного відновлення.

ВИСНОВКИ

За результатами виконаного дослідження теоретичних засад, сучасного стану та перспектив розвитку споживчого кредитування в Україні на прикладі АТ «Ощадбанк» зроблено такі висновки.

1. Споживче кредитування є формою фінансово-економічних відносин між кредитором і фізичною особою-позичальником, що виникають з приводу надання грошових коштів на умовах строковості, платності та повернення для задоволення особистих, сімейних або домашніх потреб, не пов'язаних із провадженням підприємницької діяльності. Теоретичний аналіз засвідчив відсутність єдиної уніфікованої дефініції поняття «споживчий кредит» у вітчизняній науковій літературі, що зумовило необхідність синтезу економічного та правового підходів до його трактування. Класифікація споживчих кредитів за цільовим призначенням, строком, забезпеченням і способом погашення є важливим аналітичним інструментом для оцінки ринку.

2. Нормативно-правова база споживчого кредитування в Україні в цілому відповідає стандартам Директиви ЄС 2008/48/ЄС щодо ключових вимог: обов'язкового розкриття реальної річної процентної ставки, права дострокового погашення та обмеження розміру неустойки. Водночас виявлено суттєві прогалини: відсутність ефективного інституту фінансового омбудсмена, практики маскуванню реальної вартості кредиту окремими небанківськими кредиторами, а також потребу в адаптації регуляторних норм до умов воєнного стану.

3. Аналіз сучасного стану ринку споживчого кредитування засвідчив його стійке відновлення після шоку 2022 року: загальний обсяг кредитів фізичним особам зріс з 134,3 млрд. грн. у 2022 р. до 297,3 млрд. грн. у 2025 р. Частка непрацюючих кредитів повернулася нижче довоєнного рівня і становила 10,8% на початок 2026 р. Ринок залишається висококонцентрованим: на ТОП-10 банків припадає 91,5% кредитного портфеля фізичних осіб. Ключовими

драйверами зростання стали іпотечна програма «єОселя» та розширення незабезпеченого цифрового кредитування.

4. Аналіз фінансово-економічних показників АТ «Ощадбанк» за 2021–2025 роки продемонстрував послідовне перетворення банку на одного з найприбутковіших учасників банківської системи України. Чисті активи зросли більш ніж удвічі – з 236,9 до 514,6 млрд. грн., чистий прибуток досяг рекордних 16,6 млрд. грн. у 2025 р., а рентабельність активів (ROA) підвищилась з 0,5% до 3,2%. Банк зберігає лідерські позиції на ринку строкових депозитів фізичних осіб із часткою 21,3%.

5. Оцінка практики споживчого кредитування в АТ «Ощадбанк» засвідчила стійке прискорене зростання роздрібного кредитного портфеля – з 11,5 млрд. грн. у 2022 р. до 26,6 млрд. грн. у 2025 р., що перевищує середньоринкові темпи. Структура портфеля зміщується на користь забезпечених довгострокових кредитів: іпотека за програмою «єОселя» формує найбільшу та найякіснішу складову – NPL нових іпотечних кредитів становить лише 0,03%. Роздрібний сегмент є найприбутковішим у банку за підсумками 2025 р. (5,9 млрд. грн.), однак існує суттєва асиметрія між депозитною (21,3%) та кредитною (7%) частками ринку.

6. Систематизація проблем розвитку споживчого кредитування виявила п'ять ключових: звуження платоспроможного попиту внаслідок воєнного стану; успадкований портфель непрацюючих кредитів; асиметрія між депозитною та кредитною ринковими частками; відставання у цифровізації кредитного процесу; зростання податкового навантаження (ставка 50% з 2026 р.). Для кожної проблеми запропоновано конкретні шляхи вирішення – від адаптованих скорингових моделей для позичальників воєнного часу до участі в галузевому діалозі щодо оподаткування.

7. Як ключовий напрям вдосконалення споживчого кредитування обґрунтовано цифровізацію кредитного процесу в АТ «Ощадбанк». Запропоновано п'ять конкретних напрямів: завершення повністю дистанційного кредитного шляху без обов'язкового відвідання відділення;

вдосконалення скорингових моделей на основі Big Data та транзакційних даних; запровадження предиктивного кредитування; розвиток моделі embedded finance з маркетплейсами; розширення онлайн-сервісів управління кредитом. Реалізація цих заходів дозволить збільшити частку ринку кредитів фізичних осіб з 7% до 10–11% протягом 3–5 років та забезпечити додатковий чистий процентний дохід у розмірі 1,5–2,0 млрд. грн. на рік.

8. Для вдосконалення управління кредитним ризиком запропоновано: оновлену п'ятиблокову модель оцінки кредитоспроможності позичальника з підвищеною вагою транзакційних (20%) і поведінкових (10%) даних; диференціацію скорингових порогів залежно від типу продукту; оптимізацію структури кредитного портфеля з поступовим нарощенням іпотечного сегменту; вдосконалення механізму формування резервів; впровадження системи раннього попередження (EWS). Досягнення цільових показників до 2028 р. передбачає зниження частки NPL до рівня нижче 7%, скорочення CIR до 48% та збільшення чистого прибутку роздрібного сегменту до 9–12 млрд. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алескерова Ю. В. Особливості розвитку споживчого кредитування в Україні / Ю. В. Алескерова, А. Д. Дзюбенко. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 27(2). С. 87-92. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_27\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_27(2)_17) (дата звернення: 22.03.2026).
2. Аналіз і перспективи ринку кредитування фізичних осіб. Центр економічних досліджень «Фінансовий пульс». URL: <https://finpuls.com/ua/banking-reviews-news-analz-perspektivi-rinku-kredituvannya-fzichnih-osb.htm> (дата звернення: 15.05.2026).
3. АТ «Ощадбанк»: офіційний сайт. Про банк. URL: <https://www.oschadbank.ua/about> (дата звернення: 10.02.2026).
4. АТ «Ощадбанк»: офіційний сайт. Фінансова звітність. URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (дата звернення: 15.04.2026).
5. Банківське кредитування та депозитний ринок: підсумки першого півріччя 2025 року. Центр економічних досліджень «Фінансовий пульс». URL: <https://finpuls.com/ua/bankivske-kredytuvannia-ta-depozytnyi-rynok-pidsumky-pershoho.html> (дата звернення: 15.04.2026).
6. Вовчак О. Д. Споживче кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку в умовах фінансово-економічної нестабільності / О. Д. Вовчак, О. І. Антонюк. Європейські перспективи. 2016. Вип. 2. С. 148-157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2016_2_24 (дата звернення: 15.04.2026).
7. Гаврилко Т.О. Споживче кредитування в Україні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Том 30 (69). 5. С. 110–115. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-5-20>
8. Глущенко В. В., Садова Г. О. Сучасні тенденції банківського кредитування в Україні. Бізнес Інформ. 2018. № 10. С. 321-326. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000948799> (дата звернення: 15.04.2026).

9. Дзюблюк О. В. Банківські операції: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 482 с.
10. Директива ЄС 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 року про кредитні угоди для споживачів. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/UK/TXT/?uri=CELEX:32008L0048> (дата звернення: 25.04.2026).
11. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Теоретичні засади кредитування як фінансово-економічна категорія. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.31> (дата звернення: 10.05.2025).
12. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Розвиток ринку споживчого кредитування в умовах воєнного стану. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій, 2024. № 2(14), С. 156-165. <https://doi.org/10.32750/2024-0216>.
13. Мочерний С. В. Економічна енциклопедія : у 3 т. Київ : Академія, 2000. Т. 1. 864 с.
14. Наглядова статистика НБУ. Основні показники діяльності банків України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 01.05.2026).
15. Національний банк України. Огляди банківського сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review (дата звернення: 25.04.2026).
16. Національний банк України. Огляди фінансового сектору. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Finsector_review (дата звернення: 15.04.2026).
17. Національний банк України. Річні звіти. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 05.05.2026).
18. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

19. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова НБУ від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> (дата звернення: 10.04.2026).
20. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 10.03.2025).
21. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення: 10.03.2025).
22. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 10.03.2025).
23. Сусіденко В. Т. Кредитування фізичних осіб: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Вінниця : ВНТУ, 2019. 218 с.
24. Тарасенко А. В., Пентелейчук М. Г., Колотило Л. Л. Особливості розвитку ринку споживчого кредитування в умовах нестабільності. Економіка та суспільство. 2021. № 23. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-52> (дата звернення: 10.05.2025).
25. Цветков А. Поняття та сутність споживчого кредиту. Збірник наукових праць «Приватне право і підприємництво», 2025, Випуск 25. <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2025.25.29>.

ДОДАТКИ